

Vrouw en politiek

*Profiel van de
kandidates voor de
verkiezingen van
13 juni 1999*

FEDERAAL MINISTERIE VAN TEWERKSTELLING EN ARBEID

Het Hoofdbestuur van het Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid is gevestigd in de Belliardstraat 51 te 1040 Brussel

Tel.: 02 233 41 11 (algemeen oproepnummer)
Fax: 02 233 44 88 (algemeen faxnummer)
E-mail : min@meta.fgov.be
<http://www.meta.fgov.be>

De adressen van de regionale diensten van de Inspectie van de sociale wetten, de Technische inspectie en de Medische inspectie bevinden zich op pagina 3 van de omslag.

DOELSTELLINGEN VAN HET FEDERAAL MINISTERIE VAN TEWERKSTELLING EN ARBEID

Vier essentiële doelstellingen oriënteren de werking van het Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid :

1. de arbeidsvoorwaarden verbeteren door het vaststellen van normen; op de naleving ervan wordt toegezien door de inspecties, die een adviserende, preventieve, controlerende en eventueel een repressieve taak hebben;
2. de collectieve arbeidsverhoudingen verbeteren door voortdurend overleg tussen de sociale partners, waardoor sociale conflicten kunnen worden voorkomen, bijgelegd of opgelost;
3. een vervangingsinkomen bij werkverlies verzekeren en de werkgelegenheid door vernieuwende initiatieven verbeteren;
4. de verschillende geledingen betrokken bij de sociaal-economische wereld ontvankelijk maken voor de humanisering van de arbeid.

Sedert 1992 is het Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid eveneens belast met het beleid inzake de bevordering van gelijke kansen tussen mannen en vrouwen.

BEVOEGDHEDEN VAN DE DIENSTEN VAN HET FEDERAAL MINISTERIE VAN TEWERKSTELLING EN ARBEID

Secretariaat-generaal

Secretaris-generaal: Michel Jadot
Fax: 02 233 44 88

- administratieve leiding en algemene coördinatie
- internationale betrekkingen (Fax: 02 233 40 05)
- gelijke kansen voor mannen en vrouwen (Fax: 02 233 40 32)
- Interne dienst voor preventie en bescherming op het werk

Administratie van de algemene diensten en de communicatie

Directeur-generaal: Christian Deneve
Fax: 02 233 42 36

- interne en externe communicatie (Fax: 02 233 42 57)
- studie, voorlichting, opleiding en documentatie i.v.m. de humanisering en de bevordering van de arbeid
- huldiging van de arbeid (eervolle onderscheidingen)
- personeel, vorming, huishoudelijke dienst, boekhouding, informatica, vertaling (Fax: 02 233 43 31)

Administratie van de studiën, de documentatie en de geschillen

Directeur-generaal: Paul Pirenne
Fax: 02 233 44 27

- studie en uitwerking van wettelijke en reglementaire teksten
- administratieve geldboeten en sociale identiteitskaart

- bibliotheek (Fax: 02 233 44 55)
- socio-economische studiën (o.m. lonen, arbeidsduur, impact van de tewerkstellingsmaatregelen ...)

Administratie van de collectieve arbeidsbetrekkingen

Administrateur-generaal: Jan Rombouts
Fax: 02 233 40 77

- sociale bemiddeling
- paritaire comités
- collectieve arbeidsovereenkomsten
- erkenning als onderneming in moeilijkheden
- fondsen voor bestaanszekerheid
- prestaties van algemeen belang in vreedstijd

Administratie van de arbeidsveiligheid (Technische inspectie)

Directeur-generaal: Marc Heselmans
Fax: 02 233 42 31

- arbeidsveiligheid
- erkende controle-organismen
- arbeidsongevallen (voorkoming, aangifte)
- diensten en comités voor preventie en bescherming op het werk

Administratie van de arbeidshygiëne en de arbeidsge- neeskunde (Medische inspectie)

Directeur-generaal: Jean-Marie De Coninck
Fax: 02 233 46 39

- hygiëne van de werkplaatsen
- gezondheid van de werknemers
- gevaarlijke stoffen en preparaten
- industriële toxicologie
- erkende laboratoria en ondernemingen

Administratie van de werkgelegenheid

Directeur-generaal: Guy Cox
Fax: 02 233 47 38

- studies en statistieken van de werkgelegenheid en de werkloosheid
- leerlingwezen voor werknemersberoepen, stage van jongeren
- betaald educatief verlof, overeenkomst werk-opleiding
- vreemde arbeiders (reglementering), grensarbeiders
- reglementering inzake werkloosheids-, onderbrekings- en wachttuitkeringen, bruggpensioen
- plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen, dienstenbanen
- voordeelbanenplan, plus-één-plan, plus-twee-plan en plus-drie-plan

Administratie van de individuele arbeidsbetrekkingen

Directeur-generaal: Michel De Gols
Fax: 02 233 48 21

- arbeidsovereenkomsten
- arbeidsreglementering
- toepassing van de collectieve arbeidsovereenkomsten
- ondernemingsraden, sociale verkiezingen
- loopbaanonderbreking (aspect overeenkomst)
- sluiting van ondernemingen
- tijdelijke arbeid en uitzendarbeid

Administratie van de inspectie van de sociale wetten

Directeur-generaal: Michel Aseglio
Fax: 02 233 48 28

- informatie, verzoening en vaststelling van de inbreuken inzake reglementair en collectief arbeidsrecht
- informatie, verzoening en vaststelling van de inbreuken inzake burgerlijk arbeidsrecht (overeenkomsten) en niet verbindend verklaard collectief recht

De Inforuimte (Dienst van de publicaties en Documentatiecentrum) is doorlopend toegankelijk voor het publiek op de werkdagen van 9 tot 17 uur.

Vrouw en politiek

*Profiel van de
kandidates voor de
verkiezingen van
13 juni 1999*

A close-up, grayscale photograph of a hand, showing the fingers and palm, with a soft focus. The hand is positioned in the upper right quadrant of the page.

Inhoud

Inleiding	5
Representativiteit van de steekproef	6
Sociaal profiel en beroepsprofiel van de kandidates	8
De kandidates en hun partij	13
De kandidates en hun kandidatuur	19
De kandidates en hun kiescampagne	23
De kandidates en hun score	26
De kandidates en hun relatie tot andere vrouwen	29
De kandidates en hun opinie over het kiesstelsel	32
Conclusies	38

De wet van 24 mei 1994 ter bevordering van een evenwichtige verdeling van mannen en vrouwen op de kandidatenlijsten voor de verkiezingen, werd voor het eerst toegepast bij de verkiezingen van 13 juni 1999. Deze wet bepaalt dat het aantal kandidaten van hetzelfde geslacht op een kieslijst niet meer dan twee derden mag bedragen, wat er in de praktijk op neerkomt dat zeker één derde van de kandidaten op de kieslijst vrouwen zijn.

Bij deze verkiezingen waren de vrouwen goed voor 39,2% van de kandidaten; 22,1% van de kandidaten op verkiesbare plaatsen; 22,1% van de verkozenen en 23% van de parlementsleden.

Wat is nu het profiel van de vrouwen die zich kandidaat hadden gesteld voor de eerste wetgevende verkiezingen waarbij een quotum was ingesteld? Hoe zien hun gezinssituatie en beroepsleven er uit? Welke relatie onderhouden ze met hun partij? Via welke kiesthema's hebben ze zich geprofileerd? Welke uitslag hebben ze behaald? Hoe staan ze tegenover het vrouwelijke kiespubliek en de quota?

Om antwoord te krijgen op al die vragen verzond de Directie van de gelijke kansen naar 1.613 vrouwelijke kandidaten een vragenlijst die hun profiel en houding ten opzichte van de politiek in kaart moest brengen. Enkel de mening werd gevraagd van de kandidates van de partijen met minimum één verkozene in de verschillende vergaderingen¹ waarvoor verkiezingen waren georganiseerd². Een uitzondering vormden evenwel de kandidates van het Vlaams Blok, die geen vragenlijst toegestuurd kregen omdat de partijleiding geweigerd had ons de adressen van de kandidates mee te delen.

Tussen juli en oktober 1999 reageerden 469 kandidates van de democratische partijen positief op onze vragenlijst. De verzamelde gegevens werden in november 2000 verwerkt door de nv INRA Belgium.

Deze brochure wil de resultaten van de enquête voorstellen en toelichten, om een zo juist mogelijk beeld te schetsen van het engagement van de vrouwen in de politiek bij de verkiezingen van 13 juni 1999.

¹ De verschillende vergaderingen waarvoor de verkiezingen van 13 juni 1999 waren georganiseerd waren: de Kamer van Volksvertegenwoordigers, de Senaat, de Vlaamse Raad, de Waalse Gewestraad, de Brusselse Hoofdstedelijke Raad en de Raad van de Duitstalige Gemeenschap.

² Het gaat om kandidates van Ecolo, PS, PSC, PRL-FDF-MCC, Agalev, CVR, SP, VLD, VU-ID en VB.

Representativiteit van de steekproef

De vragenlijst werd verstuurd naar 1.613 kandidates, van wie 469 (ofwel 29,07%) geantwoord hebben. Uit de 469 ingezonden antwoorden werden 420 geheel bruikbare vragenlijsten gelicht.

Een antwoordpercentage tussen 26% en 29% naar gelang van de vragen maakt dat de steekproef voldoende representatief is en dat de aldus verkregen gegevens op een aanvaardbare manier kunnen worden gehanteerd.

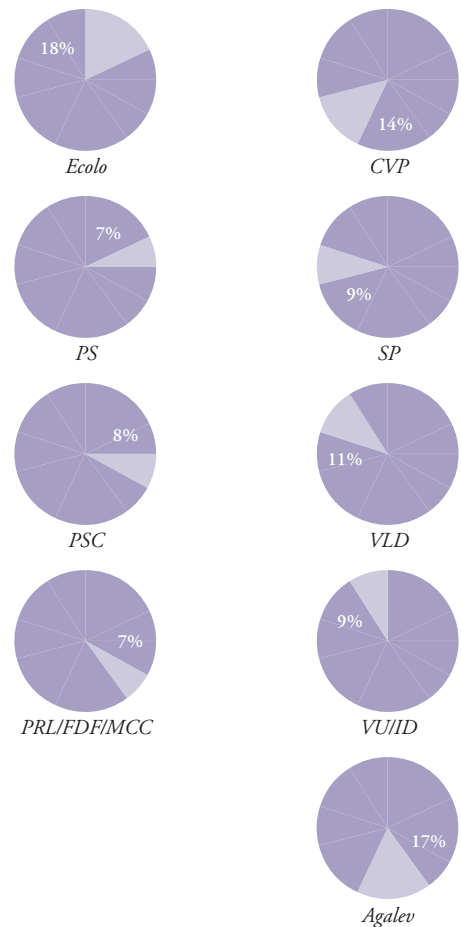
Wat de taalkundige verdeling betreft, waren er 280 Nederlandstalige en 189 Franstalige respondentes zodat de representativiteitsgraad bij de Nederlandstalige kandidates op 28,17% komt en bij de Franstalige kandidates op 30,53%.

Op partijniveau is de representativiteit ook voldoende gewaarborgd. Het antwoordpercentage van de kandidates bedraagt namelijk:

- 47,73% voor Ecolo
- 35,45% voor de CVP
- 34,50% voor Agalev
- 27,51% voor de VLD
- 26,03% voor de PSC
- 23,45% voor de PS
- 22,22% voor de SP
- 21,71% voor de federatie PRL-FDF-MCC
- 20,20% voor VU-ID

De volgende grafieken illustreren het gewicht van de verschillende politieke partijen in de bestudeerde steekproef.

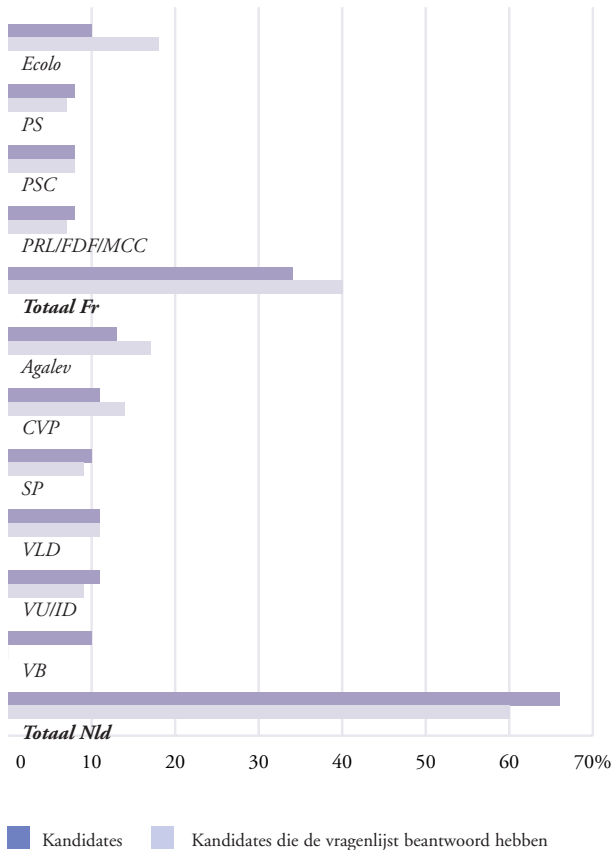
Grafiek 1: uitsplitsing van de antwoorden op de enquête (per politieke partij)

De antwoorden op de enquête zijn voor 60% afkomstig van de kandidates behorend tot Nederlandstalige politieke partijen.

35% van de ingezonden vragenlijsten was ingevuld door kandidates van de groene partijen (18% voor Ecolo en 17% voor Agalev). 22% van de antwoorden kwam uit de christen-democratische partijrangen (14% voor de CVP en 8% voor de PSC), 18% van de liberale partijen (11% voor de VLD en 7% voor de federatie PRL-FDF-MCC) en 16% van de socialistische partijen (7% voor de PS en 9% voor de SP).

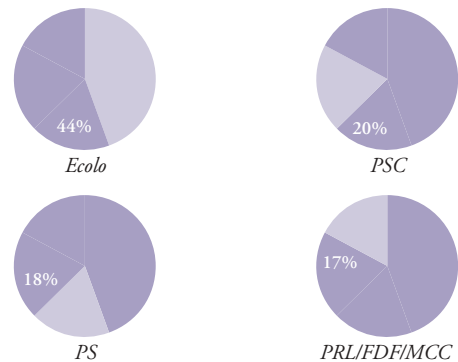
Grafiek 2 : : representativiteit van de steekproef (per politieke partij)

Een vergelijking tussen het aantal kandidaten op de kieslijsten van de verschillende politieke partijen en de hoeveelheid antwoorden op de vragenlijst per partij leert dat de kandidaten van Agalev, CVP en vooral Ecolo bij de steekproef oververtegenwoordigd zijn. Het aandeel van de kandidaten van de PSC en VLD in de steekproef komt overeen met hun gewicht op het niveau van de kandidaturen, terwijl de kandidaten van de PS, de federatie PRL-FDF-MCC, de SP en VU-ID ondervertegenwoordigd zijn in de steekproef.

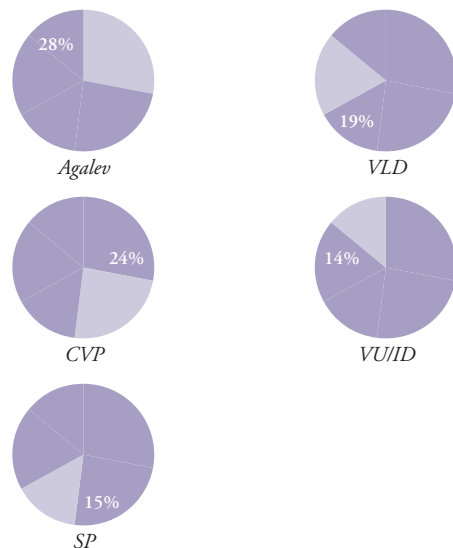
Verder zijn de Franstalige kandidaten ruimer vertegenwoordigd in de steekproef dan de Nederlandstalige. Zij zijn immers goed voor 34% van de kandidaten en voor 40% van de kandidaten die geantwoord hebben op de enquête.

Grafiek 3: uitsplitsing van de Franstalige antwoorden op de enquête (per politieke partij)

De kandidaten van Ecolo hebben 44% van de antwoorden geleverd, 20% was afkomstig van de christen-democratische kandidaten, 18% van de socialistische kandidaten en 17% van de kandidaten behorend tot de federatie PRL-FDF-MCC. De kandidaten van de groene partijen zijn ruim oververtegenwoordigd in de bestudeerde steekproef terwijl het omgekeerde geldt voor de socialistische en liberale kandidaten.

Grafiek 4: uitsplitsing van de Nederlandstalige antwoorden op de enquête (per politieke partij)

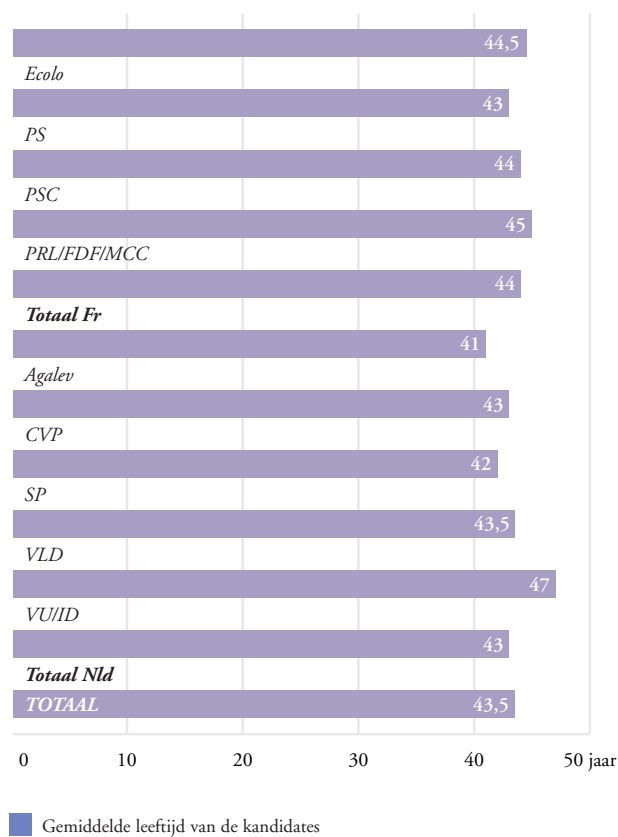
De Agalev-kandidaten waren goed voor 28% van de antwoorden. De CVP is goed voor 24%, de VLD 19%, de SP 15% en VU-ID 14%. Daar het aandeel van de respondentes behorend tot Agalev en CVP boven het gemiddelde ligt, zijn zij oververtegenwoordigd in de bewuste steekproef.

Sociaal profiel en beroepsprofiel van de kandidates

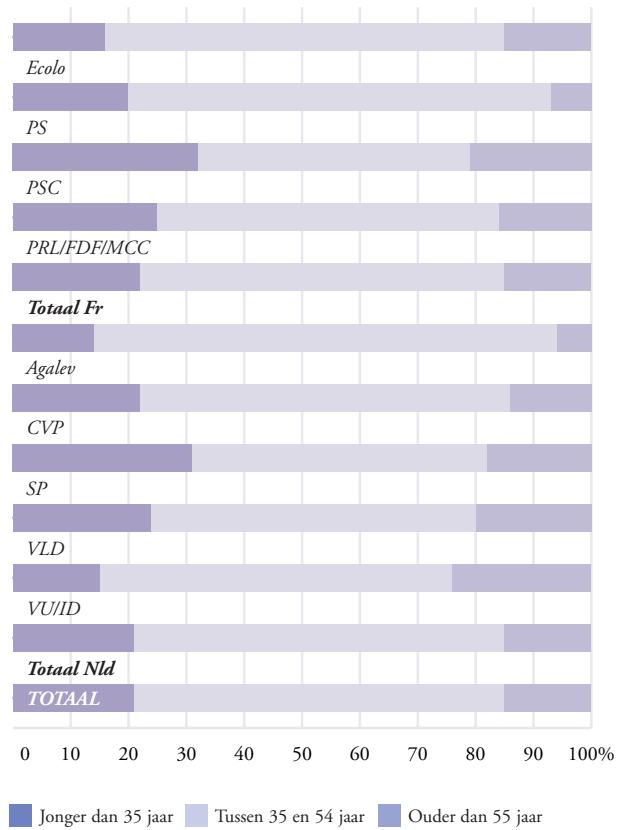
Leeftijd

Grafiek 1: gemiddelde leeftijd van de kandidates (per politieke partij)

De kandidates zijn gemiddeld 43,5 jaar. De Franstalige kandidates zijn iets ouder dan de Nederlandstalige (44 jaar tegen 43 jaar). Gemiddeld vindt men de oudste kandidates bij VU-ID (47 jaar) en de jongste bij Agalev (41 jaar).

Grafiek 2: leeftijdscategorie van de kandidates (per politieke partij)

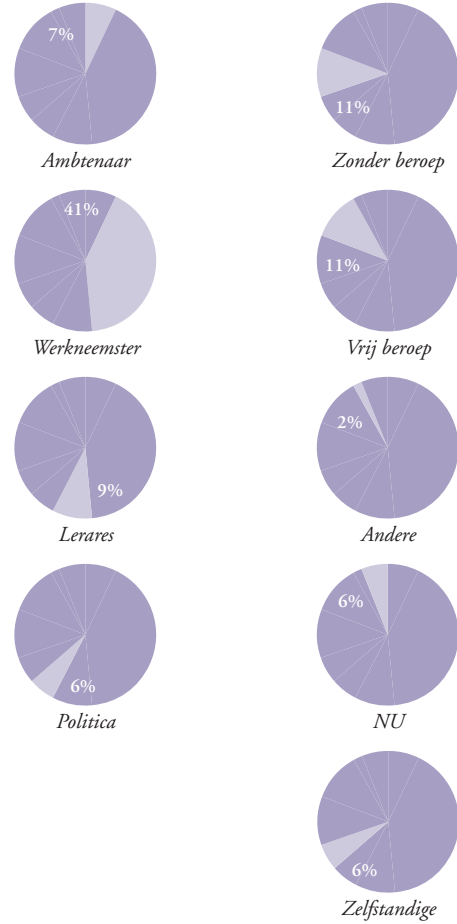
64% van de kandidates behoort tot de leeftijdsgroep van 35 tot 54 jaar. 21% is jonger dan 35 en 15% is ouder dan 55.

Op partijniveau tellen PSC en SP de meeste kandidates binnen de groep van jonger dan 35 jaar terwijl dit bij Agalev en VU-ID het minst het geval is. De kandidates van Agalev en PS zijn verhoudingsgewijs meer in aantal binnen de mediane leeftijdscategorie terwijl die van PSC en SP het minst in aantal zijn.

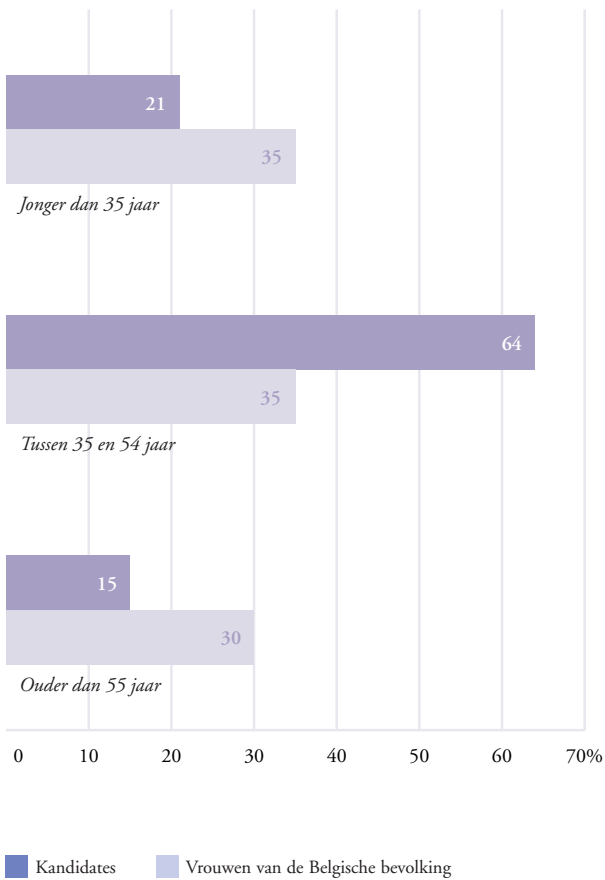
Ten slotte zijn de oudere kandidates (categorie 55+) veruit het meest afkomstig van VU-ID en PSC, terwijl zij het minst talrijk zijn binnen Agalev en PS.

Beroepsactiviteit

Grafiek 4 : beroep van de kandidates

Grafiek 3: vergelijking van de leeftijd van de kandidates met die van de Belgische vrouwelijke bevolking.

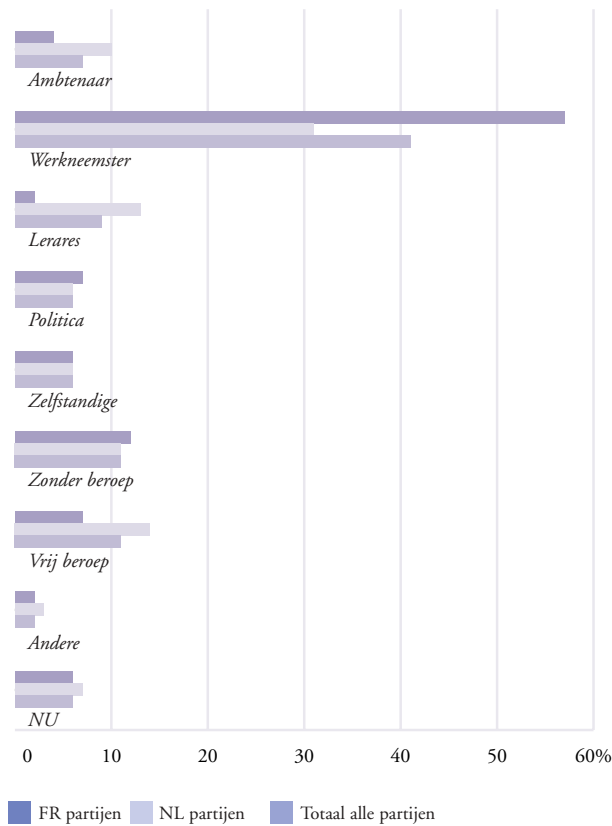

Uit de vergelijking tussen het profiel van de kandidates en dat van de Belgische vrouwelijke bevolking blijkt dat de kandidates uit de mediane leeftijdscategorie (tussen 35 en 54 jaar) oververtegenwoordigd zijn en de overige leeftijdsgroepen ondervertegenwoordigd. Voor personen ouder dan 54 kan dit weliswaar te wijten zijn aan de pensionering, wat evenwel niet opgaat voor de jonge vrouwen, die slechts 21% van de kandidates uitmaken terwijl ze goed zijn voor 35% van de vrouwelijke bevolking in België.

In 41% van de gevallen oefenen de kandidates een beroep als bediende uit³. 11% heeft geen beroep (de meesten onder hen zijn gepensioneerd) terwijl nog eens 11% een vrij beroep uitoefent. 9% van de kandidates staat in het onderwijs, 7% werkt in overheidsdienst en 6% is werkzaam in het politieke bedrijf.

³Onder het beroep van bediende verstaat men alle functies die uitgeoefend worden op basis van een arbeidsovereenkomst in de particuliere sector (secretaresse, bankbediende, commerciële functie, enz.) en in de non-profitsector (verpleegster), met uitzondering van het onderwijs.

Grafiek 5: beroep van de kandidates
(volgens taalgroep)

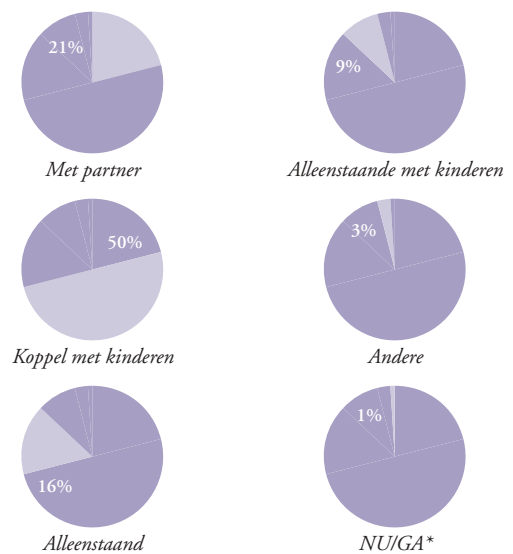
Er zijn wel degelijk verschillen tussen de Franstalige en Nederlandstalige kandidates. De Franstalige kandidates zijn voor het merendeel werkzaam als bediende (57%) en in mindere mate zijn zij zonder beroep (12%). Heel wat Nederlandstalige kandidates werken weliswaar als bediende (31%), maar zijn toch meer vertegenwoordigd in het onderwijs (13% tegen 2% voor de Franstalige kandidaten), het overheidsapparaat (10% tegen 4%) en onder de vrije beroepen (14% tegen 7%).

Op partijniveau zijn de bedienden in verhouding talrijker terug te vinden bij Ecolo (65% van de kandidates ziet zichzelf als zodanig), de PS (59%) en de SP (52%). De ambtenaren vinden we veeleer bij de PS (21%) en Agalev (15%) en de onderwijzeressen bij Agalev (20%) en VU-ID (15%). De kandidates die hun beroep als een politiek ambt omschrijven, behoren veelal tot de federatie PRL-FDF-MCC (12%) en de SP (12%). De zelfstandigen en de vrouwen met een vrij beroep zijn vaker lid van de federatie PRL-FDF-MCC

(respectievelijk 12% en 15%) en van de VLD (respectievelijk 17% en 23%). Kandidates met een vrij beroep zijn ook vrij goed vertegenwoordigd bij de CVP (19%), tevens de partij met het grootste aantal kandidates dat niet heeft geantwoord op de vraag omtrent hun beroep (13%).

Gezinssituatie

Grafiek 6: gezinssituatie van de kandidates

71% van de kandidates leeft met partner en 25% leeft alleen (met of zonder kinderen).

50% van de kandidates leeft met partner en kinderen. 21% van de kandidates leeft met partner, zonder kinderen. 16% leeft alleen en zonder kinderen, terwijl 9% alleen leeft met kinderen.

De Nederlandstalige kandidates leven verhoudingsgewijs vaker met een partner en kinderen dan de Franstalige kandidates (55% tegen 42%), die op hun beurt vaker alleen leven (20% tegen 14%) of samen met een partner en zonder kinderen (25% tegen 18%).

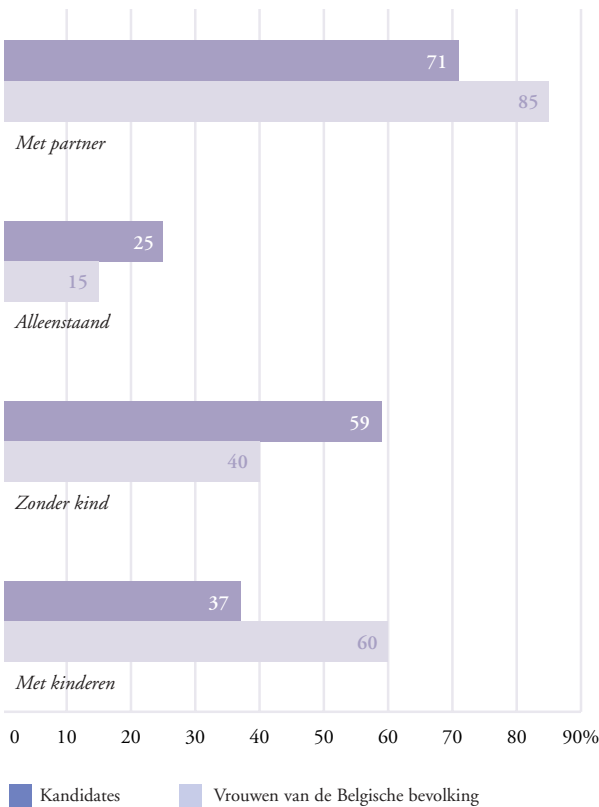
Op partijniveau leven de kandidates van de PS en VLD verhoudingsgewijs vaker met partner (respectievelijk 35% en 27% van de kandidates). De kandidates van Agalev en CVP leven veelal met partner en kinderen (respectievelijk 61% en 57%). De vrouwen die alleen leven

* NU/GA: niet uitgesproken / geen antwoord

zijn merendeels te vinden bij de PS en de federatie PRL-FDF-MCC (24% bij beide partijen), terwijl de vrouwen die alleen leven met kinderen veelal behoren tot Ecolo en Agalev (respectievelijk 13% en 15%).

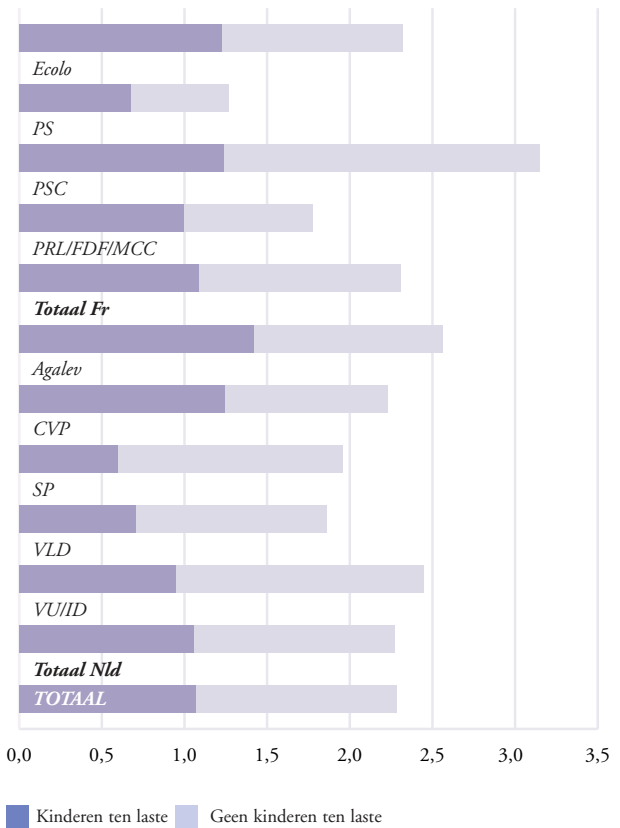
Agalev daarentegen telt in verhouding het minste aantal kandidates dat leeft met partner (10%). Het aantal vrouwen dat leeft met partner en kinderen is het laagst bij de PS (32%) en in mindere mate bij de federatie PRL-FDF-MCC (39%). CVP en VLD tellen het minste aantal kandidates dat alleen leeft (respectievelijk 10% en 8%). De steekproef omvat geen enkele CVP-kandidate die alleen leeft met kinderen (0%).

Grafiek 7: vergelijking tussen de gezinssituatie van de kandidaten en die van de Belgische vrouwelijke bevolking

De kandidates lijken minder vaak een partner en kinderen te hebben dan de Belgische vrouwelijke bevolking. Waar 85% van de Belgische vrouwelijke bevolking leeft met partner en 60% met kinderen, zien we de cijfers voor de kandidates dalen tot respectievelijk 71% en 37%.

Grafiek 8: gemiddeld aantal kinderen per kandidate (per politieke partij)

De kandidates hebben gemiddeld 2,28 kinderen van wie 1,07 ten laste en 1,21 niet ten laste zijn.

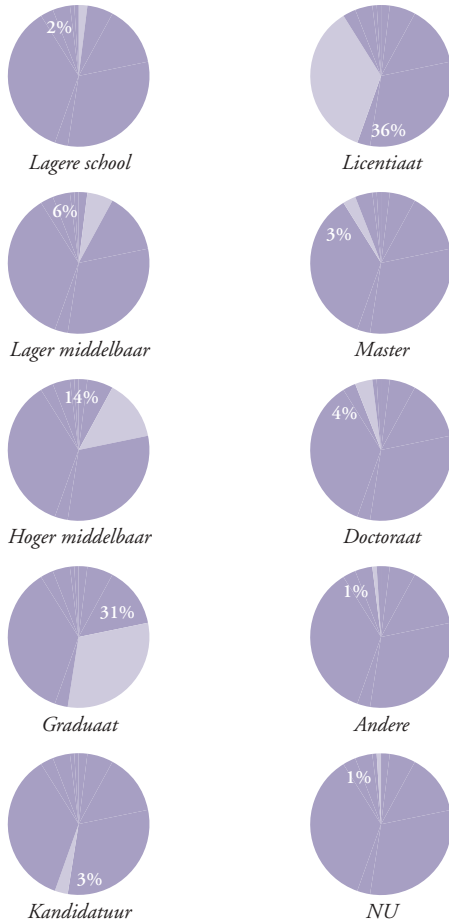
De kandidates met verhoudingsgewijs meer kinderen ten laste behoren tot de christen-democratische en groene partijen, terwijl de socialistische kandidates het minste aantal kinderen ten laste hebben.

De kandidates met in verhouding het grootste aantal kinderen dat niet ten laste is, behoren tot de PSC en SP. De kandidates met het minste aantal kinderen behoren tot PS en CVP.

De PSC-kandidates hebben aldus door elkaar genomen meer kinderen dan het gemiddelde, terwijl voor de PS het omgekeerde geldt.

Opleidingsniveau

Grafiek 9: opleidingsniveau van de kandidates

46% van de kandidates bezit een universitair diploma en 36% een graduaatsdiploma. 14% van de kandidates heeft een getuigschrift van hoger middelbaar onderwijs en 6% een getuigschrift van lager middelbaar onderwijs. Slechts 2% van de kandidates heeft enkel een diploma lager onderwijs.

Het scholingsniveau van de kandidates varieert volgens de leeftijd. De jongste kandidates zijn in het algemeen hoger geschoold dan de oudere. 46% van de jonge kandidates heeft aldus een licentiaatsdiploma aan de universiteit behaald, terwijl dit slechts geldt voor 24% van de kandidates van 55 en ouder.

De Franstalige kandidates zijn hoger geschoold dan de Nederlandstalige (54,5% universitair tegen 40,7%).

De PS-kandidates met een graduaatsdiploma of met een post-universitair diploma zijn in verhouding talrijker (respectievelijk 38% en 18%). De universitaire licentiaats zijn meestal terug te vinden bij de federatie PRL-FDF-MCC (52%), Ecolo (48%) en de CVP (43%). De meeste lager geschoolde kandidates behoren tot VU-ID (13% lager middelbaar onderwijs en 23% hoger middelbaar) en in mindere mate tot de SP (26% hoger middelbaar).

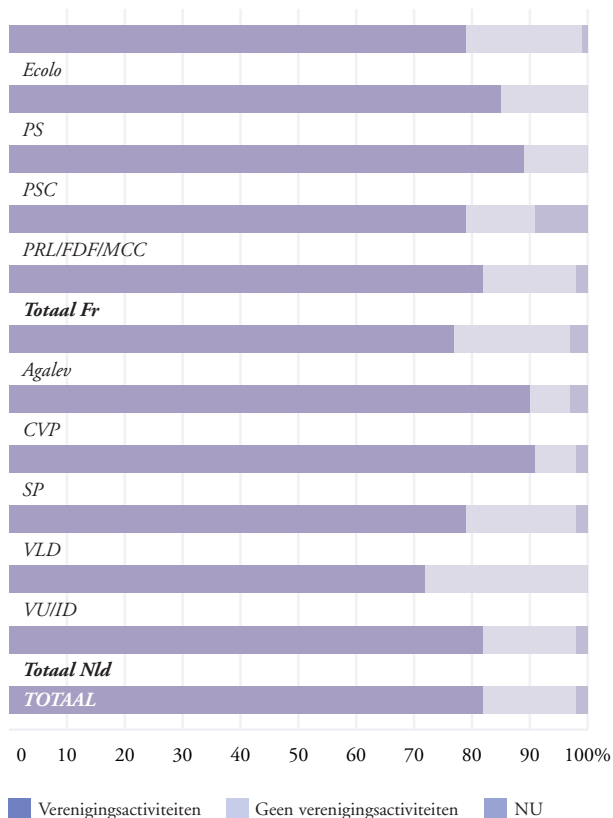
Grafiek 10: vergelijking van het opleidingsniveau van de kandidates met dat van de Belgische vrouwelijke bevolking

Het opleidingsniveau van de kandidaten ligt duidelijk hoger dan het gemiddelde opleidingsniveau van de Belgische vrouwelijke bevolking.

Betrokkenheid bij het verenigingsleven

Grafiek 11: verenigingsactiviteiten van de kandidates (per politieke partij)

82% van de kandidates beweert actief te zijn binnen het verenigingsleven, terwijl dit voor 16% van de kandidates niet het geval zou zijn.

Er zijn geen beduidende verschillen tussen de Franstalige en Nederlandstalige kandidates.

De kandidates die verhoudingsgewijs meer betrokken zijn bij het verenigingsleven behoren tot de CVP (90%), SP (90%) en PSC (89%). In verhouding zijn de kandidates van VU-ID (73%), de liberalen partijen (78%) en Ecolo (79%) iets minder actief in het verenigingsleven.

De activiteiten van de kandidates van de traditionele partijen spelen zich nog grotendeels af binnen de traditionele zuilen (vrouwenverenigingen, vakbonden, ziekenfondsen, enz.).

Geheel in tegenspraak met de idee dat het verenigingsleven een kweekvijver is van potentiële kandidates, zijn

De kandidates en hun partij

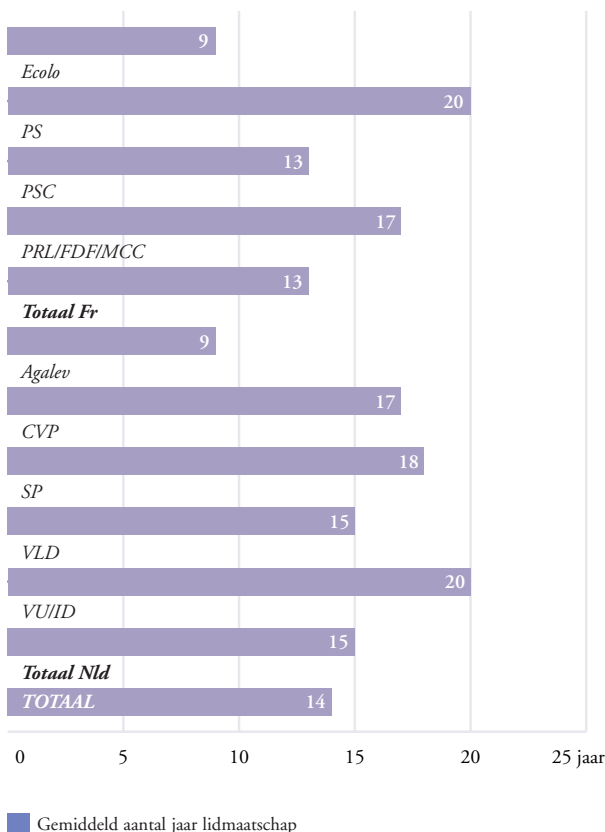
de vrouwen die zich voor het eerst kandidaat stellen voor de verkiezingen in verhouding minder actief binnen verenigingen dan zij die reeds in de politiek actief zijn (van de politieke nieuwkomers is 77% actief binnen het verenigingsleven, waar het gemiddelde 82% bedraagt). Deze betrekkelijk geringe betrokkenheid bij het verenigingsleven is ook vastgesteld bij de kandidates jonger dan 35 (75%).

De kandidates en hun partij

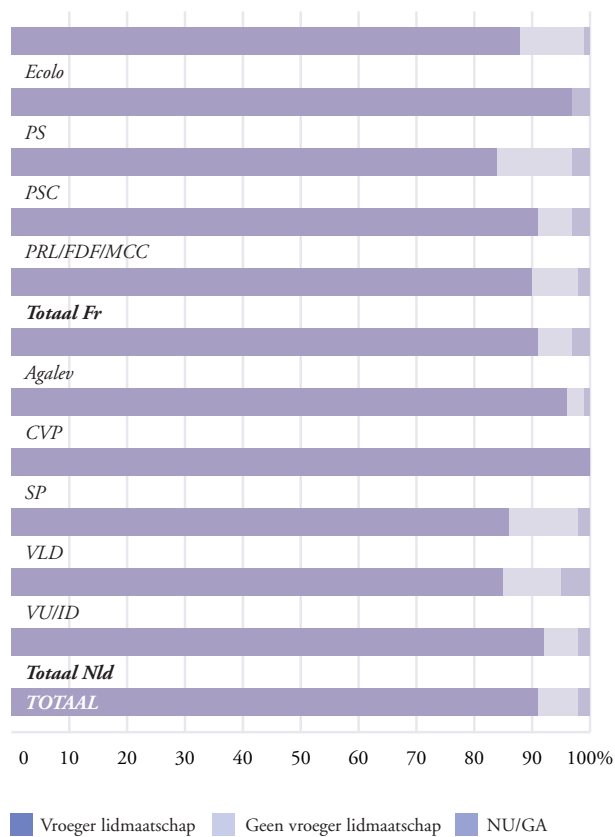
Partijlidmaatschap

Grafiek 1: gemiddeld aantal jaren partijlidmaatschap van de kandidates (per politieke partij)

De kandidates zijn gemiddeld reeds 14 jaar lid van hun partij. De PS-kandidates en de kandidates van VU-ID zijn reeds het langste lid van hun partij (gemiddeld 20 jaar), terwijl de kandidates van de groene partijen het minst lang lid zijn (gemiddeld 9 jaar). Een vergelijking tussen deze gegevens en de leeftijdsgegevens leert dat er een correlatie bestaat tussen leeftijd en duur van het lidmaatschap bij VU-ID en in mindere mate bij Agalev, terwijl het lidmaatschap op jongere leeftijd wordt aangevraagd bij de socialistische partijen en de CVP.

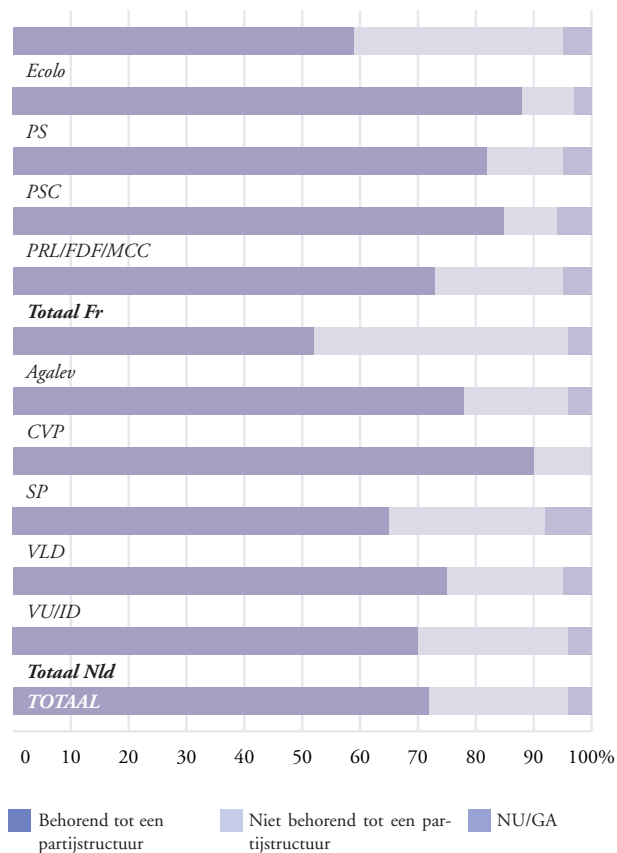
Grafiek 2: partijlidmaatschap van de kandidates vóór hun kandidaatstelling bij de verkiezingen (per politieke partij)

91% van de kandidates was reeds lid van de partij alvorens zich kandidaat te stellen.

Dit percentage geldt voor zowel de Nederlandstalige als Franstalige kandidates. Lidmaatschap vóór de kandidaatstelling bij de verkiezingen is de regel bij de SP (100%), PS (97%) en CVP (96%), terwijl dit in iets mindere mate geldt bij de PSC (84%) en VU-ID (85%).

Grafiek 3: het behoren tot een partijstructuur (per politieke partij)

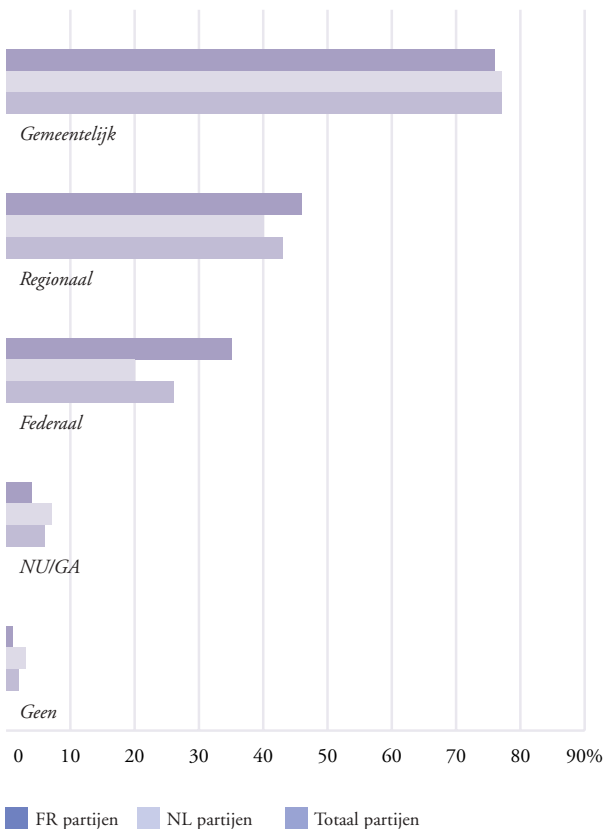

Het merendeel van de kandidates (71%) behoort tot een structuur binnen hun partij. Het aandeel van de kandidates dat is opgenomen binnen de partijstructuren ligt beduidend hoger bij de Franstalige partijen (74% tegen 70% voor de Nederlandstalige partijen). De integratie binnen de partijstructuren ligt lager bij de groene partijen (60% voor Ecolo en 52% voor Agalev), en in mindere mate bij de VLD (65%). Zij is het hoogst bij de Franstalige partijen (88% voor de PS, 85% voor de federatie PRL-FDF-MCC, 82% voor de PSC) en bij de SP (90%).

De kandidates die deel uitmaken van een structuur binnen hun partij hebben vaak de volgende kenmerken: ze leven met partner en zonder kinderen; ze zijn betrokken bij het verenigingsleven; ze zijn niet aan hun proefstuk toe bij de verkiezingen; ze hebben een familielid binnen de partij; ze hebben zich spontaan kandidaat gesteld en zouden deze handhaven zelfs

indien ze op verkiesbare plaatsen zouden staan; en beschouwen ten slotte de quota voor de kieslijsten als een noodzakelijk kwaad.

Grafiek 4: niveau(s) waarop de politieke activiteiten van de kandidates gesitueerd zijn (per taalgroep)

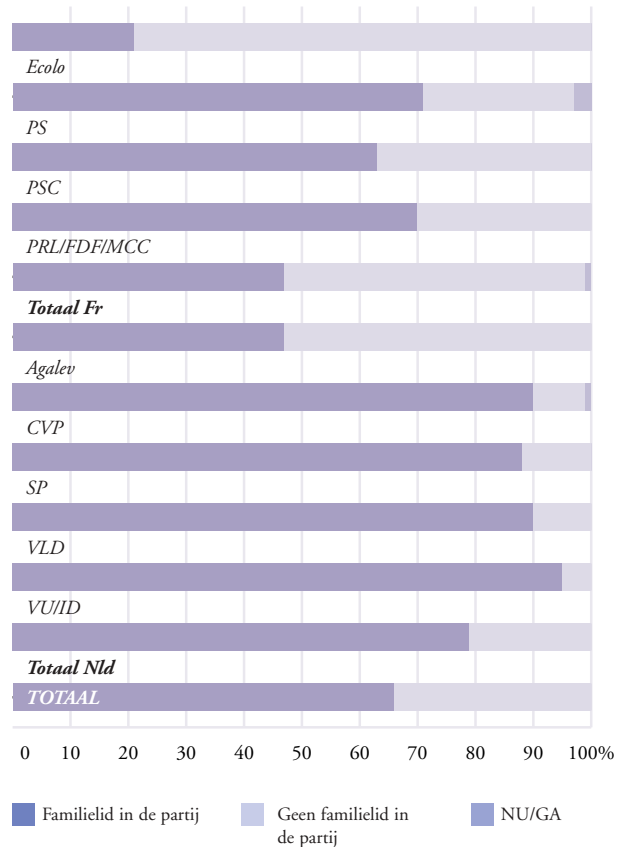

Slechts 2% van de kandidates verklaart geen politieke activiteit op het terrein te ontplooiën. Het politieke engagement van de kandidates is zeer sterk aanwezig op gemeentelijk niveau: 77% van de kandidates is daar actief. 43% van de kandidates is tevens actief op regionaal niveau en 26% op federaal niveau. De Franstalige kandidates zijn vaker actief op regionaal en vooral op federaal niveau dan hun Nederlandstalige collega's (respectievelijk 46% tegen 40% op regionaal niveau en 35% tegen 20% op federaal niveau).

De kandidates en hun partij

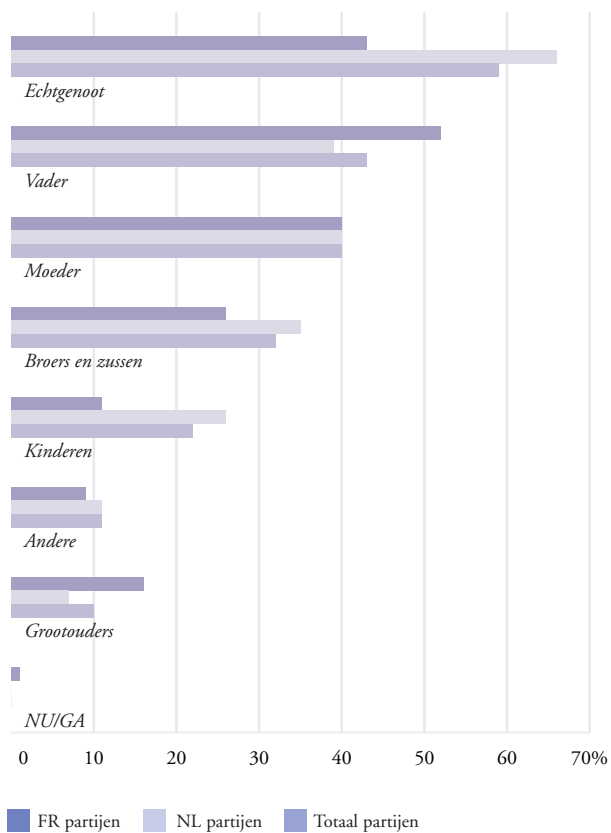
Relaties van de familieleden met hun partij

Grafiek 5: familielid (-leden) van de kandidates dat aangesloten is bij dezelfde partij (per politieke partij)

De familietraditie blijft sterk aanwezig. 66% van de kandidates heeft één of meerdere familieleden die lid zijn van hun partij. Dit is meer bepaald het geval voor de jongste en oudste kandidates. Deze trend is tevens sterker aanwezig bij de Nederlandstalige partijen, waar 78% van de kandidates in dat geval is tegen 47% voor de Franstalige partijen. Het lidmaatschap van familieleden komt op 95% bij ID-VU, 90% bij de CVP en VLD en 88% bij de SP. Enkel Agalev vormt een uitzondering met 47% van de kandidaten van wie een familielid aangesloten is bij de partij, hetgeen deels te wijten kan zijn aan de relatief recente bestaansdatum van de partij. Aan Franstalige zijde weegt de familietraditie minder zwaar door, ook bij de traditionele partijen. De kandidates van de PS, de federatie PRL-FDF-MCC en PSC met een familielid binnen hun partij zijn goed voor respectievelijk 71%, 70% en 63%. Het percentage aangesloten familieleden ligt lager bij Ecolo, waar slechts één candidate op vijf zegt een familielid te hebben binnen dezelfde partij.

Grafiek 6: type familielid (-leden) van de kandidates dat aangesloten is bij dezelfde partij (per politieke partij)

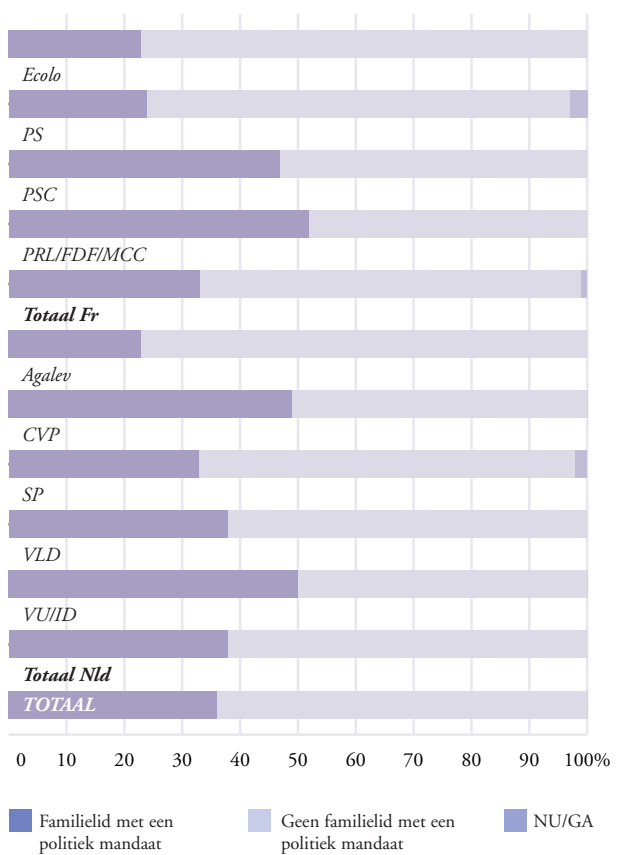

De familieleden van de kandidates die zijn aangesloten bij dezelfde partij zijn in de eerste plaats de partner (genoemd door 59% van de kandidates), de vader (43%) en de moeder (40%). Broers en zussen, kinderen en grootouders zijn eveneens genoemd, maar minder vaak.

Er zijn verschillen tussen de Franstalige en Nederlandstalige kandidates. De partner wordt vaker genoemd door de Nederlandstaligen terwijl de vader vaker terugkomt bij de Franstaligen.

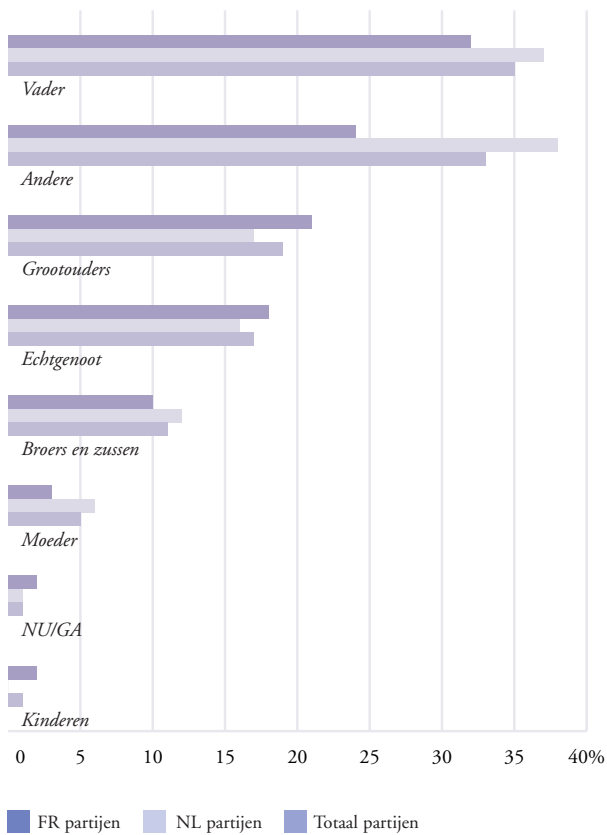
Grafiek 7: familielid (-leden) van de kandidates dat een politiek mandaat heeft uitgeoefend (per politieke partij)

Voor vele kandidates maakt de politiek deel uit van de familiegeschiedenis. 36% van hen is verwant aan een persoon die reeds een politiek mandaat heeft uitgeoefend. Dit geldt voor 38% van de Nederlandstalige kandidates en voor 33% van de Franstalige.

Ongeveer de helft van de kandidates van de federatie PRL-FDF-MCC (52%), VU-ID (50%), CVP (49%) en PSC (47%) heeft een familielid dat actief is in de politiek. Dit geldt het minst voor de groene partijen en de PS, waar slechts ongeveer één vierde van de kandidates in die situatie verkeren.

Grafiek 8: type familielid (-leden) van de kandidates dat een politiek mandaat heeft uitgeoefend (per politieke partij)

35% van de kandidates heeft een vader die een politiek mandaat heeft uitgeoefend, terwijl de moeder van slechts 5% kandidates een politiek mandaat heeft uitgeoefend. Deze kloof is niet te wijten aan het feit dat de moeders van de kandidates minder vaak lid zouden zijn van een partij, want van hen is wel degelijk 40% aangesloten tegen 43% voor de vaders.

De andere familieleden die een politiek mandaat hebben uitgeoefend zijn: grootouders (19%), partner (17%), broers en zussen (11%) en in heel geringe mate de kinderen (1%).

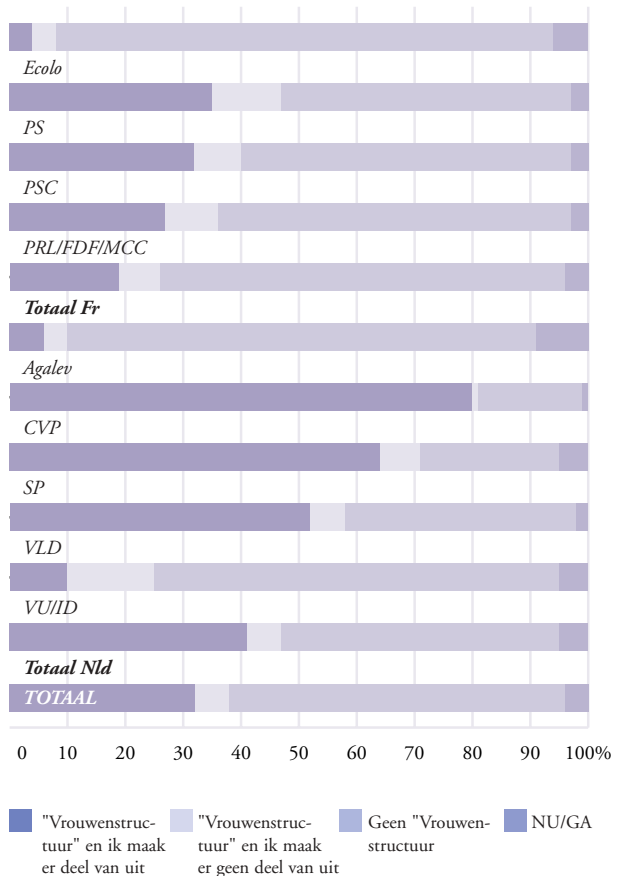
33% van de kandidates heeft een verre verwantschap met het familielid dat een politiek mandaat heeft uitgeoefend. Voor de Nederlandstalige partijen ligt dat percentage nog beduidend hoger (38% tegen 24% van de Franstaligen).

Van de familieleden die reeds een politiek mandaat hebben uitgeoefend, had 87% een mandaat op gemeentelijk niveau; 23% op federaal niveau; 22% op provin-

ciaal niveau; 5% op gewestelijk of gemeenschapsniveau en 2% op Europees niveau.

Relatie tot de 'vrouwenstructuur' van de partij

Grafiek 9: toetreding van de kandidates binnen de plaatselijke 'vrouwenstructuur' van hun partij (per politieke partij)

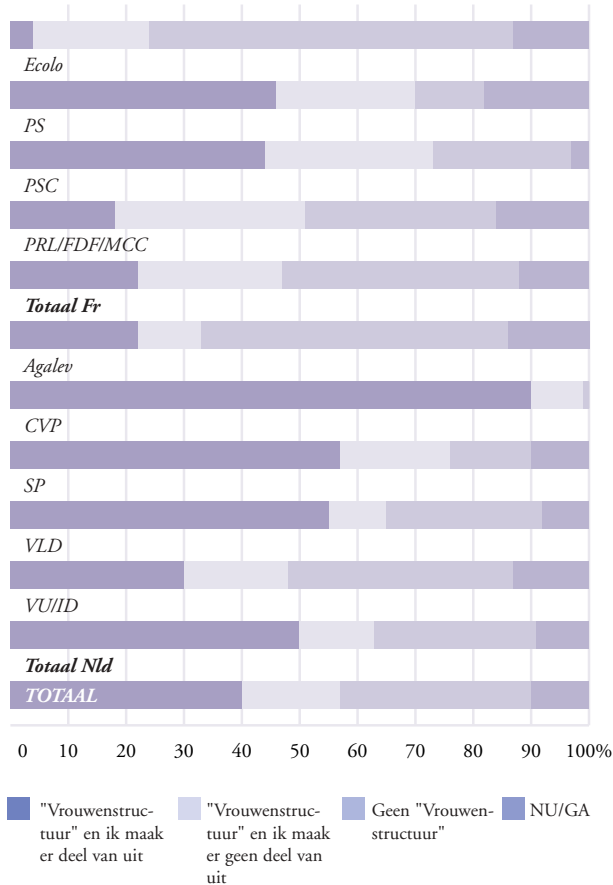

57% van de kandidates verklaart dat een dergelijke structuur binnen hun partij op plaatselijk niveau onbestaande is. Het ontbreken ervan is des te schrijnender in het geval van de Franstalige kandidates, van wie 70% aangeeft dat die structuur ontbreekt. Aan Nederlandstalige zijde is dat slechts 48%. Er zijn meer kandidates van de groene partijen en van VU-ID die stellen dat er geen 'vrouwenstructuur' binnen hun partij bestaat.

Van de 38% kandidates dat weet heeft van een plaatselijke vrouwenstructuur binnen de partij, zegt 32% er deel van uit te maken. Het aantal kandidates dat opgenomen is binnen die vrouwenstructuur (wanneer deze

bestaat of hen bekend is), is dus relatief hoog. Dit is met name het geval voor de CVP en VLD, iets minder voor VU-ID en de federatie PRL-FDF-MCC.

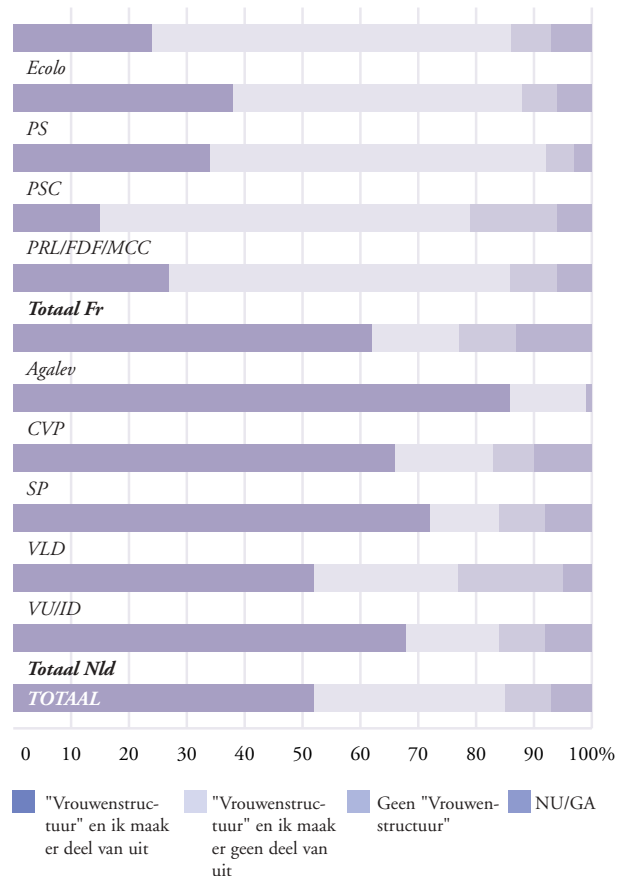
Grafiek 10: toetreding van de kandidates binnen de regionale 'vrouwenstructuur' van hun partij (per politieke partij)

Slechts één derde van de kandidates verklaart dat hun partij geen vrouwenstructuur op regionaal niveau bezit. 56% van de kandidates is bekend met de structuur, en 39% van hen maakt er deel van uit. Eens te meer lijken de vrouwenstructuren van de Nederlandstalige partijen meer uitgebouwd en/of beter bekend te zijn, vermits 51% van de Nederlandstalige kandidates lid is van een dergelijke regionale structuur tegen 22% van de Franstalige kandidates. De toetreding tot de vrouwenstructuur is bijna de regel bij de CVP (90%). Ook de meerderheid van de kandidates van SP en VLD is lid van de vrouwenstructuren binnen hun partij (respectievelijk 57% en 56%). Aan Franstalige zijde zeggen 47% van de

PS-kandidates en 45% van de PSC-kandidates te behoren tot de regionale vrouwenbeweging van hun partij. Het aantal Franstalige kandidates van de traditionele partijen (liberalen, socialisten en christen-democraten) en CVP-kandidates dat deel uitmaakt van de vrouwenstructuur ligt hoger op regionaal niveau dan op federaal niveau.

Grafiek 11: toetreding van de kandidates binnen de federale 'vrouwenstructuur' van hun partij (per politieke partij)

7% van de kandidates spreekt zich niet uit over het bestaan van een 'vrouwenstructuur' op federaal niveau binnen hun partij, en 8% meent dat een dergelijke structuur afwezig is. De onwetendheid in verband met de vrouwenstructuren binnen de partij is het meest uitgesproken bij de federatie PRL-FDF-MCC, VU-ID en Agalev.

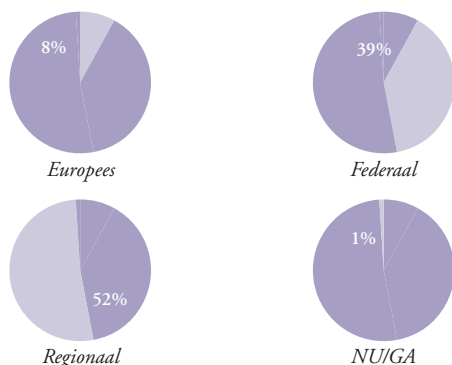
De toetreding tot de vrouwenstructuur binnen de partij op de verschillende niveaus is vaak een zaak van de oudere kandidates (met uitzondering van de plaatselijke afde-

lingen), zij die reeds enige politieke ervaring hebben en zij die met een partner leven (meer bepaald zij die samenleven zonder kinderen).

De kandidates en hun kandidatuur

Beleidsniveau van de kandidaturen

Grafiek 1: beleidsniveau van de vrouwelijke kandidaturen

Meer dan de helft van de respondentes (52%) heeft zich kandidaat gesteld op regionale lijsten. 39% heeft zich kandidaat gesteld op federaal niveau en 8% op Europees niveau.

Er zijn geen opmerkelijke verschillen tussen de Nederlandstalige en Franstalige partijen; in verhouding waren er wel minder Franstalige kandidates op de Kamerlijst.

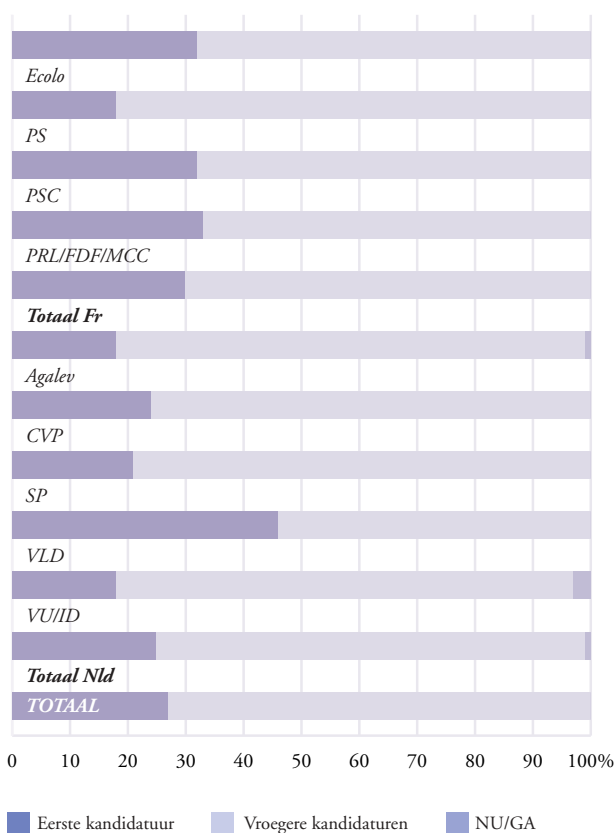
De kandidates zonder politieke ervaring waren in verhouding meer terug te vinden op de kieslijsten voor het

De kandidates en hun kandidatuur

Europees Parlement, terwijl de meest ervaren kandidates veeleer op de Senaatslijst stonden. Op regionaal niveau stelden zich meestal vrouwen kandidaat die reeds een eerste politieke ervaring achter de rug hadden.

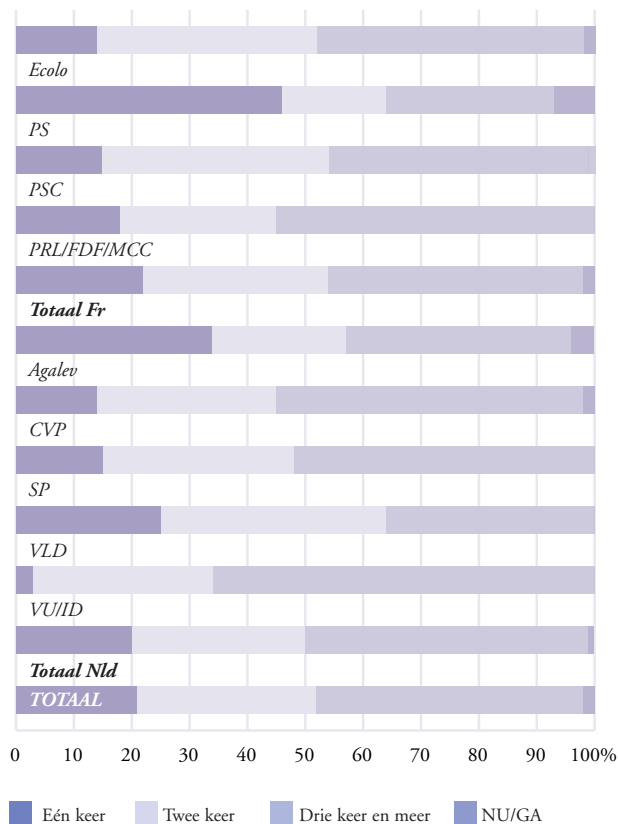
Vorige kandidaturen

Grafiek 2: vrouwen die zich voor het eerst kandidaat stelden (per politieke partij)

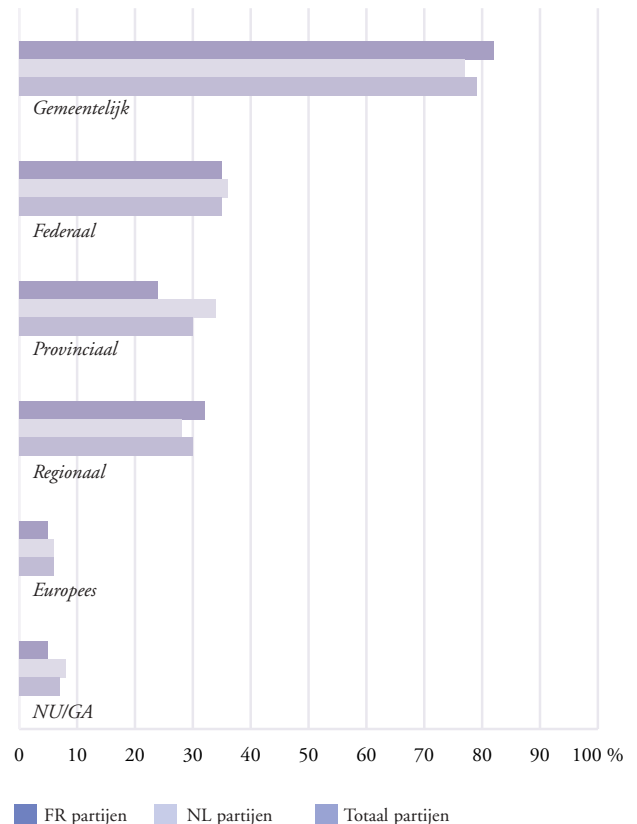

27% van de kandidates stelde zich voor het eerst kandidaat bij de verkiezingen. De nieuwkomers zijn licht in de meerderheid aan Franstalige zijde (30% tegen 25% voor de Nederlandstalige partijen). De VLD is zonder twijfel de partij met de meeste nieuwkomers: 46% van de kandidates van deze partij kwam voor de eerste keer op. Bij Ecolo, PSC en de federatie PRL-FDF-MCC is ongeveer één kandidate op drie een nieuwkomer. In verhouding tellen Agalev, VU-ID en PS, minder nieuwkomers waar ze 18% van de kandidaten uitmaken.

Grafiek 3: aantal vroegere ervaringen van de kandidates (per politieke partij)

Grafiek 4: kiesniveau(s) van de vorige kandidaturen (per taalgroep)

Van de vrouwen die reeds waren opgekomen bij de verkiezingen vóór 1999, had 46% zich al minstens driemaal kandidaat gesteld. 31% was reeds tweemaal kandidaat geweest en 21% reeds éénmaal. De Nederlandstalige kandidates hebben in verhouding meer ervaring dan de Franstalige. Meer dan de helft van de kandidates van VU-ID (66%), van de federatie PRL-FDF-MCC (55%), SP (53%) en VLD (52%) was reeds minstens driemaal kandidaat. De PS en in mindere mate Agalev beschikten daarentegen over kandidates met recentere politieke ervaring: zo waren respectievelijk 46% en 34% van deze kandidates slechts eenmaal opgekomen vóór de verkiezingen van 1999.

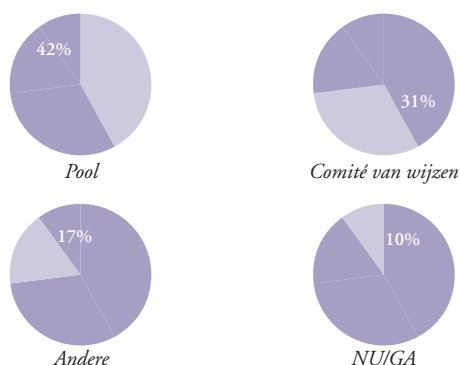
79% van de kandidates die reeds bij vorige verkiezingen waren opgekomen, ambieerde een gemeentelijk mandaat. 35% was kandidaat voor de wetgevende verkiezingen (Kamer en Senaat) en 30% was reeds kandidaat voor de regionale en provincieraadsverkiezingen. De Franstalige kandidates komen in verhouding meer op voor de regionale en gemeenteraadsverkiezingen, terwijl de Nederlandstalige kandidates in verhouding meer in aantal zijn op het provinciale niveau.

Samenstelling van de kieslijsten

Grafiek 5: wijze van samenstelling van de kieslijsten

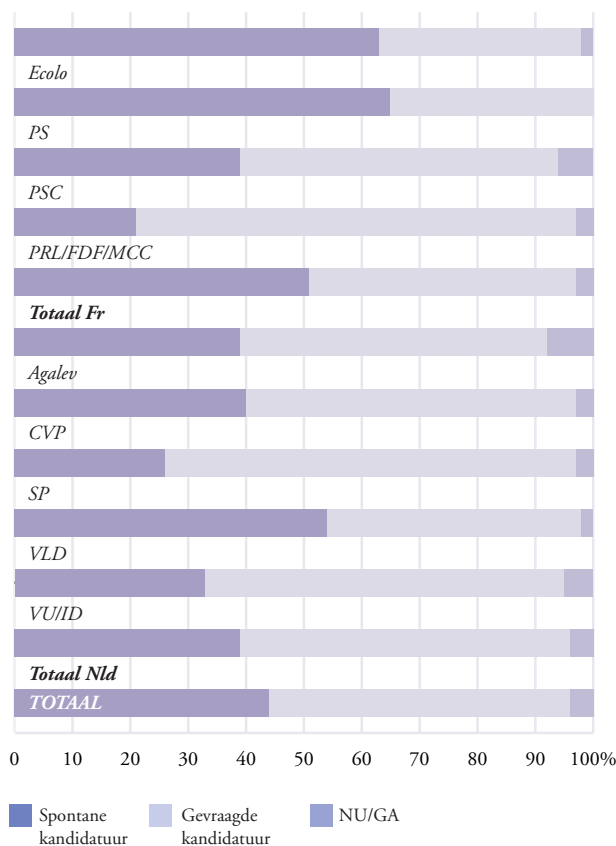

De kieslijsten waarop de kandidates een plaats hadden, waren veelal samengesteld door een pool (42%) of door een comité van wijzen (31%). In het geval van 17% van de kandidates was de lijst op een andere manier samengesteld, terwijl 10% van de kandidates zich niet uitsprekt over de vraag.

De methode van het comité der wijzen is iets meer gangbaar bij de Franstalige partijen (36% tegen 28% voor de Nederlandstalige partijen). De pool lijkt de regel te zijn bij de groene partijen en in mindere mate bij de CVP en VU-ID, terwijl de meerderheid van de lijsten van de PRL-FDF-MCC, PS, PSC en SP samengesteld werden door een comité van wijzen.

De kandidates en hun kandidatuur

Grafiek 6: spontane kandidaturen (per politieke partij)

44% heeft zich spontaan kandidaat gesteld, terwijl in 52% van de gevallen de kandidates hiertoe aangezocht werden.

De spontane kandidaturen zijn in verhouding meer een zaak van de gevestigde kandidates (die reeds minstens driemaal zijn opgekomen) en van de vrouwen tussen de 35 en 54 jaar, terwijl dit minder vaak het geval is bij de kandidates ouder dan 55.

De spontane kandidaturen komen in verhouding meer voor bij de Franstalige partijen (51% tegen 39% voor de Nederlandstalige partijen), terwijl de "aangezochte" kandidaturen vaker voorkomen aan Nederlandstalige zijde (56% tegen 46% aan Franstalige zijde).

De spontane kandidaturen zijn het vaakst terug te vinden bij de PS (65%), Ecolo (63%) en VLD (54%) en minder vaak bij de federatie PRL-FDF-MCC (21%) en SP (26%).

In 52% van de gevallen droeg het partijbureau kandidates voor. Dit is met name het geval bij de federatie PRL-FDF-MCC (68%), Ecolo (63%), SP (59%) en CVP (59%). De vrouwenbewegingen binnen de partijen zijn in 7% van de

gevallen opgetreden, in verschillende mate naar gelang van de partij. Zo was binnen de PSC 20% van de kandidates gevraagd door de vrouwenbeweging, terwijl deze beweging niet is opgetreden bij de federatie PRL-FDF-MCC en VU-ID.

Plaats op de kieslijsten ⁴

49% van de kandidates bezet titularisplaatsen, terwijl 29% een plaats als opvolger bezette. 23% van hen liet de vraag onbeantwoord. De opvolging wordt vaker toegewezen aan de kandidates met weinig politieke ervaring (respectievelijk in 35% van de gevallen aan kandidates zonder enige ervaring en in 37% van de gevallen aan kandidates met enige ervaring tegen gemiddeld 29%). De kandidaat-titularissen zijn in verhouding iets talrijker terug te vinden op de lijsten van PSC (63%) en Ecolo (51%), en in mindere mate bij de federatie PRL-FDF-MCC (42%) en Agalev (44%).

21% van de kandidates verklaart een verkiesbare plaats⁵ te hebben gekregen, terwijl 77% van mening is dat dit niet gold voor hen. De Franstalige kandidates zeggen vaker een verkiesbare plaats te hebben gekregen dan de Nederlandstalige kandidates (25% tegen 18%). Binnen de partijen zijn de kandidates die menen een verkiesbare plaats te hebben gekregen talrijker terug te vinden bij Ecolo (30% van de kandidates) en de CVP (27%), terwijl ze minder talrijk zijn bij de SP (5%) en in mindere mate bij Agalev (15%) en VU-ID (15%).

15% van de kandidates zegt een strijdbare plaats⁶ te hebben gekregen, terwijl 78% meende dat dit voor hen zo niet was. De Nederlandstalige kandidates bezetten minder vaak een strijdbare plaats (12% tegen 20% voor de Franstaligen). De strijdbare plaatsen die naar kandidates gingen, zijn talrijker bij de federatie PRL-

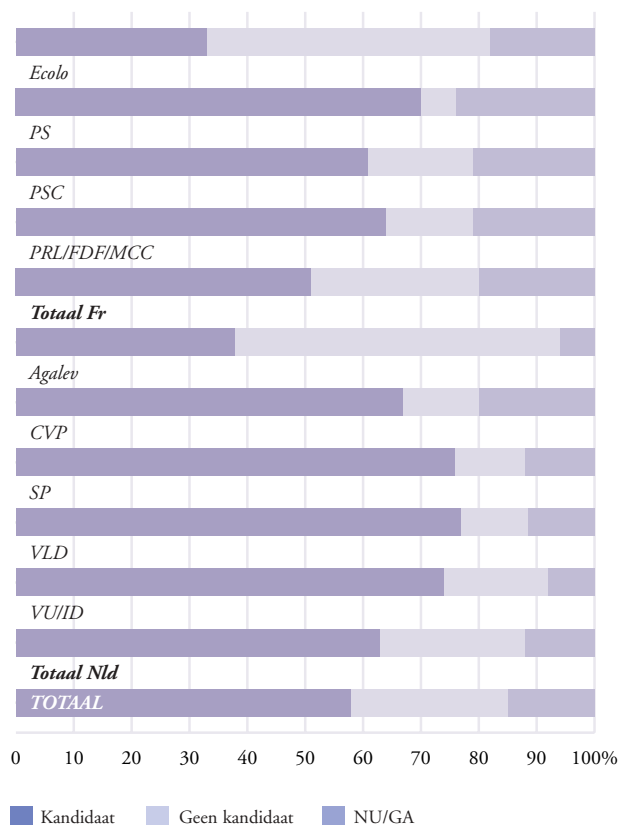
⁴ De resultaten uit dit deel van de enquête dienen met omzichtigheid te worden gehanteerd. Aangezien de begrippen 'verkiesbare plaats' en 'strijdbare plaats' niet in de enquête verduidelijkt zijn, zijn de kandidates ervan uitgegaan dat alle plaatsen op de lijst strijdbare plaatsen waren, hetgeen volgens de gemeenschappelijke definitie strictu sensu vertekende resultaten oplevert.

⁵ Onder 'verkiesbaar' verstaat men het aantal plaatsen dat door de partij kan worden verzilverd tijdens de verkiezingen. Deze plaatsen omvatten de plaatsen bovenaan de kieslijst die overeenstemmen met het aantal zetels dat de partij had gewonnen bij de vorige verkiezingen en eventueel de strijdbare plaats. (zie definitie infra).

⁶ De strijdbare plaats op een lijst is een plaats die onmiddellijk volgt op de laatste lijstplaats die de partij had verzilverd tijdens de vorige verkiezingen. Indien de partij zich verwacht aan zetelverlies, kan de strijdbare plaats gelijkgesteld worden met de laatste plaats op de lijst die de partij had verzilverd tijdens de vorige verkiezingen.

FDF-MCC (27% van de kandidates) en de PSC (24%), en minder talrijk bij Agalev (8%) en CVP (10%).

Grafiek 7: kandidates die op de kieslijst wilden staan indien ze een verkiesbare plaats hadden gekregen

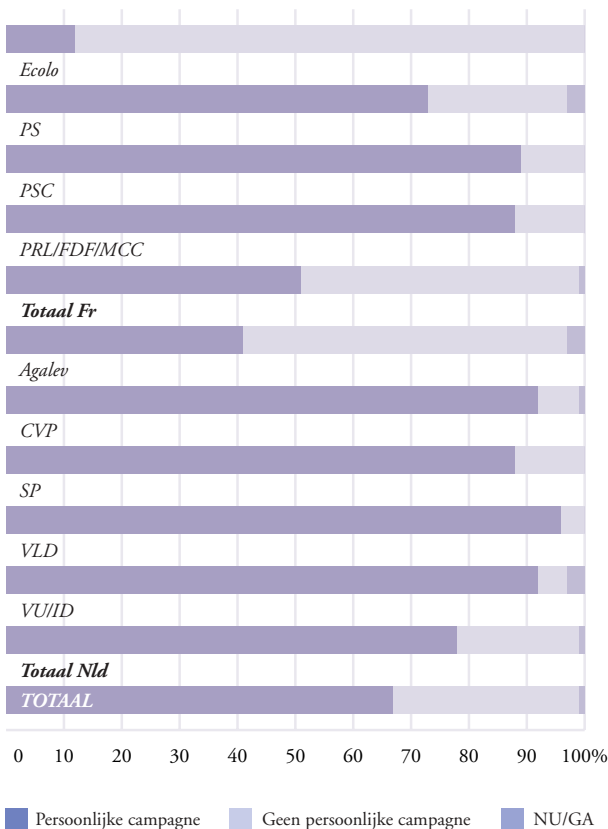
58% van de kandidates zegt dat ze zich bij de verkiezingen kandidaat zouden hebben gesteld, ook al hadden ze op een verkiesbare plaats gestaan, dus indien ze kans maakten om te worden verkozen. Het aandeel van de Nederlandstalige kandidates dat akkoord zou gaan met een verkiesbare plaats komt op 63% tegen 51% voor de Franstalige kandidates. De kandidates van de VLD (77%), SP (76%), VU-ID (75%) en PS (71%) zijn verhoudingsgewijs het talrijkst om een verkiesbare plaats te aanvaarden.

27% van de kandidates zou zich evenwel geen kandidaat bij de verkiezingen hebben gesteld indien ze een verkiesbare plaats hadden gekregen. Dit geldt met name voor de kandidates ouder dan 55 jaar en de kandidates van Agalev (56%) en Ecolo (49%).

De kandidates en hun kiescampagne

Persoonlijke kiescampagne

Grafiek 1: kandidates met een persoonlijke kiescampagne (per politieke partij)

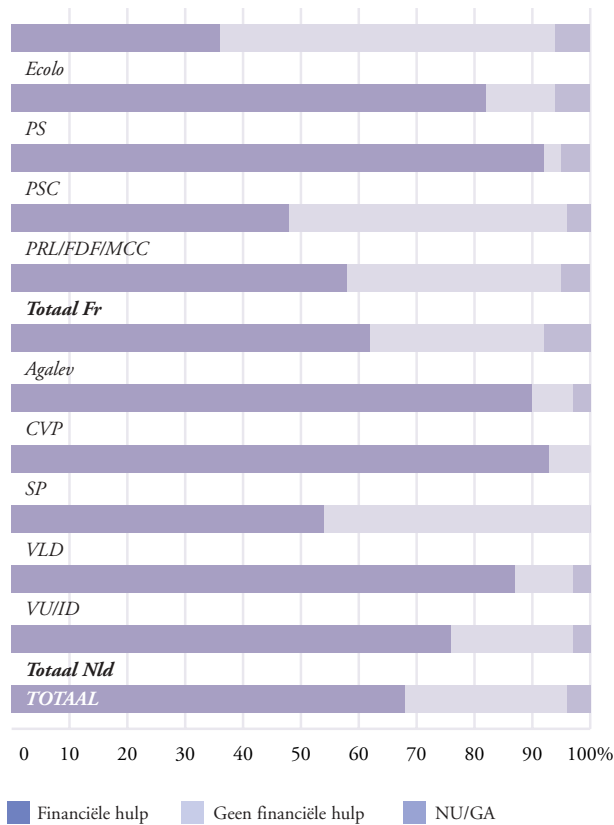

67% van de kandidates heeft een persoonlijke kiescampagne gevoerd. 78% van de Nederlandstalige kandidates voerde een dergelijke campagne, tegen 51% van de Franstalige kandidates. De persoonlijke campagne is zowat gemeengoed bij de traditionele partijen; het percentage kandidates dat zegt een persoonlijke campagne te hebben gevoerd varieert van 88% tot 96% naar gelang de partij. De enige uitzondering vormt de PS, waar het percentage kandidates met een persoonlijke kiescampagne 74% bedraagt. Bij de groene partijen, en dan vooral Ecolo, maakt een persoonlijke kiescampagne geen deel uit van de politieke cultuur, wat blijkt uit het geringe percentage kandidaten dat zegt een persoonlijke campagne te hebben gevoerd (respectievelijk 41% voor Agalev en 12% voor Ecolo) en vooral uit de vele reacties van kandidates die stellen dat hun partij een verbod heeft uitgevaardigd tegen persoonlijke campagnes.

De kandidates en hun kiescampagne

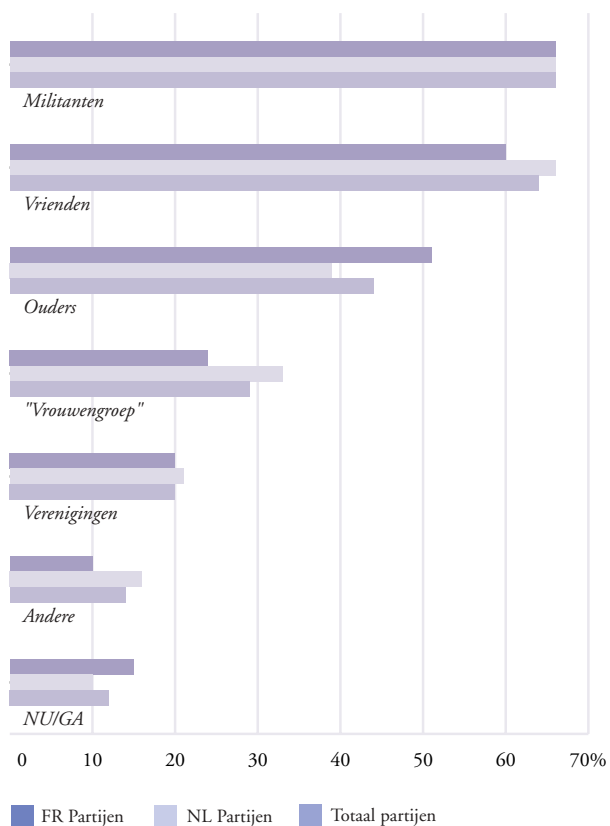
Steun bij de kiescampagne

Grafiek 2: kandidates die voor hun kiescampagne financieel gesteund werden door hun partij (per politieke partij)

68% van de kandidates kreeg financiële steun van hun partij voor hun kiescampagne. Dit is vaker zo bij de vrouwen die zich reeds minstens driemaal kandidaat hebben gesteld, en minder bij diegenen zonder ervaring. In verhouding werden meer Nederlandstalige kandidates financieel gesteund dan Franstalige (75% tegen 58%). De kandidates die financiële steun kregen, komen vooral uit de SP (93% van de kandidates), PSC (92%) en CVP (90%). Ecolo, de federatie PRL-FDF-MCC en VLD zijn daarentegen minder geneigd in de beurs te tasten om hun kandidates te steunen (respectievelijk 36%, 48% en 54% van de kandidates konden rekenen op financiële steun).

Grafiek 3: vorm(en) van steun die de kandidates genoten tijdens de kiescampagne (per taalgroep)

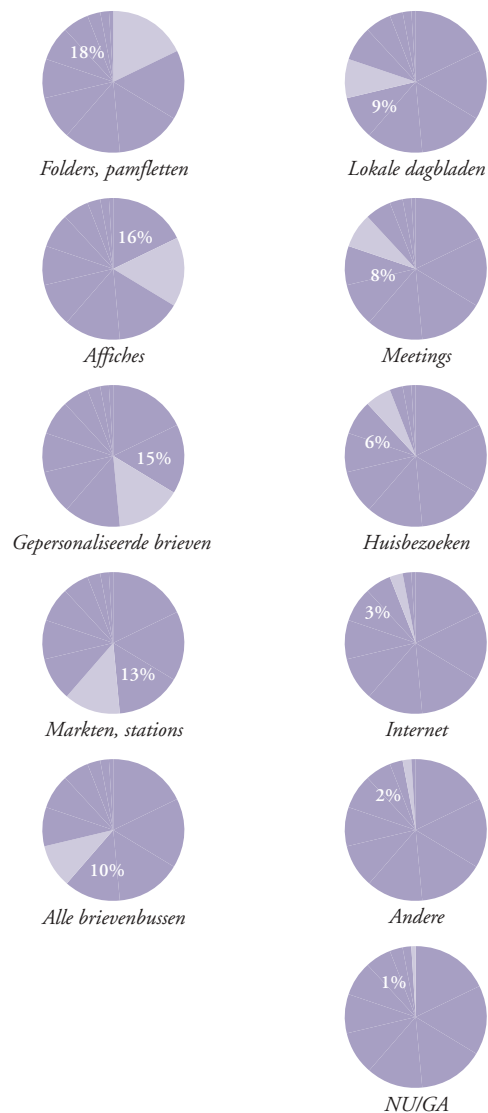
Voor hun kiescampagne konden de kandidates vooral rekenen op de steun van de partijmilitanten (66% van de kandidates) en hun vriendenkring (64%). De ouders, de vrouwengroepen en de verenigingen hebben eveneens hun medewerking verleend aan respectievelijk 44%, 29% en 20% van de kandidates.

De Nederlandstalige kandidates hebben in verhouding meer steun gekregen vanwege vrienden of vrouwengroepen binnen hun partij (66% en 33%) dan de Franstaligen, die meer op hun ouders beroep konden doen (51%).

Op partijniveau konden de CVP-kandidates duidelijk op de meest verschillende steun rekenen, terwijl dit minder het geval was voor de kandidates van VU-ID. 85% van de kandidates van de CVP en 74% van de PS kregen hulp vanwege de partijmilitanten bij hun kiescampagne. De liberale kandidaten kregen veeleer steun vanuit de vriendenkring. De steun vanwege de vrouwengroepen van de partij was betrekkelijk groot voor

de SP (60%) en CVP (58%) en in mindere mate voor de PS (41%), terwijl hij vrijwel ontbrak bij Agalev (6%) en VU-ID (5%).

Grafiek 4: campagnemiddelen van de kandidates (per politieke partij)

De favoriete campagnemiddelen van de kandidates zijn klassiek: folders of pamfletten, affiches, brieven op naam. Op de tweede plaats komen de middelen die rechtstreeks contact met de kiezer mogelijk maken: ontmoetingen in de stations en op markten, meetings, huisbezoeken. Ten slotte zijn de nieuwe technologieën als campagnemiddel nog niet ingeburgerd bij de kandidaten.

Op partijniveau verkiezen de liberale kandidates de geïndividualiseerde campagnemiddelen zoals brieven of ontmoetingen op markten. De socialisten houden het meer op affiches, meetings of huisbezoek (essentieel voor de SP-kandidates). De groene en christen-democratische kandidates hebben geen uitgesproken voorkeur voor één bepaald campagnemiddel; wel beschikken de christen-democratische over talrijke middelen om campagne te voeren, terwijl dit minder het geval is bij de groenen.

Verkiezingsthema's

Voornaamste verkiezingsthema's van de kandidates

De kandidates dienden uit een vooraf gedrukte lijst van 22 thema's de drie hoofdthema's te kiezen die ze tijdens hun kiescampagne naar voren hebben gebracht.

Voor alle kandidates samen is de lijst van de 10 prioriteiten de volgende:

- 1/ Werkgelegenheid (genoemd door 38% van de kandidates, in hoofdzaak aan Franstalige zijde en vooral door SP en PS);
- 2/ Gelijke kansen voor mannen en vrouwen (genoemd door 36% van de kandidates, meer aan Nederlandstalige zijde en vooral door SP en PS);
- 3/ Gezondheid (genoemd door 30% van de kandidates, in hoofdzaak aan Nederlandstalige zijde en met name door Agalev en PS);
- 4/ Onderwijs (genoemd door 26% van de kandidates, meer aan Franstalige zijde en vooral door PSC en SP);
- 5/ Sociale zekerheid (genoemd door 26% van de kandidates, in hoofdzaak aan Franstalige zijde en meer door SP en PS);
- 6/ Europa (genoemd door 22% van de kandidates, in hoofdzaak aan Nederlandstalige zijde en vooral door Agalev en VU-ID);
- 7/ Leefmilieu (genoemd door 21% van de kandidates, in hoofdzaak aan Franstalige zijde en meer door Ecolo en PSC);
- 8/ Veiligheid (genoemd door 18% van de kandidates, in hoofdzaak aan Nederlandstalige zijde en met name door SP en VLD);
- 9/ Ethiek (genoemd door 14% van de kandidates, in hoofdzaak aan Franstalige zijde en met name door de federatie PRL-FDF-MCC en PS);

10/ Kinderen (genoemd door 10% van de kandidates, in hoofdzaak aan Franstalige zijde en met name door de federatie PSC en PS).

Weinig of niet aangehaalde thema's zijn landsverdediging, internationale betrekkingen, de overheid, de communautaire problemen, fiscaliteit en stedenbouw.

De kandidates van verschillende generaties belichten ook verschillende thema's. Zo verwijzen de kandidates van jonger dan 35 in verhouding vaker naar thema's als werkgelegenheid, onderwijs of kinderen. De kandidates tussen 35 en 55 jaar legden vaker de klemtoon op de gelijke kansen voor mannen en vrouwen alsook ethiek, terwijl de kandidates ouder dan 55 meer aandacht besteedden aan pensioenen.

Het feit dat het thema gelijke kansen voor mannen en vrouwen door de kandidaten beschouwd wordt als een centraal thema binnen hun campagne, net na werkgelegenheid en voor gezondheid (dit in volle dioxinecrisis) is een werkelijke verrassing. Men kan zich evenwel vragen stellen bij de invloed van de context van de vragenlijst op het antwoord op die vraag.

Secundaire thema's van hun kiescampagnes:

31% van de kandidates heeft geen secundaire verkiezingsthema's naar voren gebracht. Op basis van de antwoorden kan een rangschikking worden opgemaakt van de meest aangehaalde secundaire thema's:

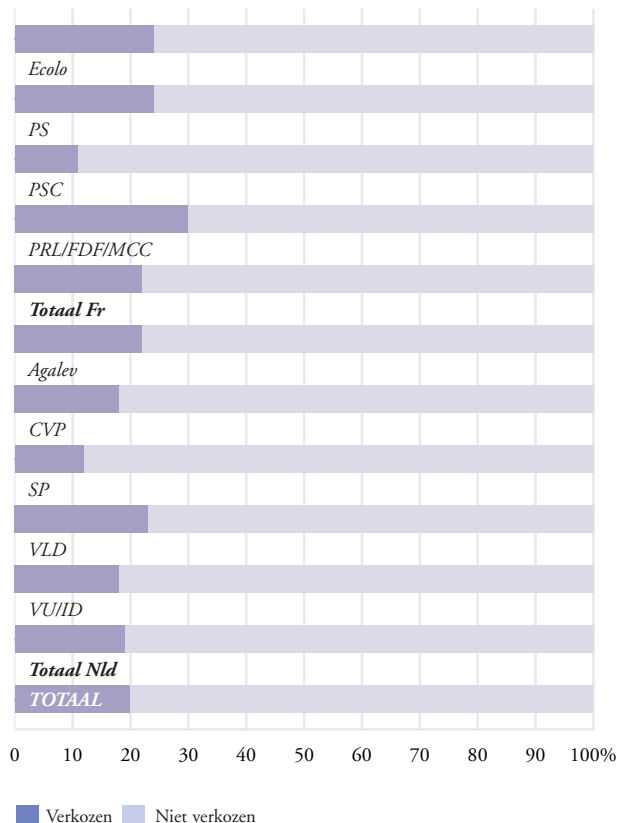
- 1/ Onderwijs (genoemd door 15% van de kandidates);
- 2/ Tewerkstelling (genoemd door 15% van de kandidates);
- 3/ Leefmilieu (genoemd door 14% van de kandidates);
- 4/ Gelijke kansen voor mannen en vrouwen (genoemd door 14% van de kandidates);
- 5/ Sociale zekerheid (genoemd door 13% van de kandidates).

Niet aangehaalde thema's zijn opnieuw landsverdediging, stedenbouw, internationale betrekkingen, de communautaire problemen en de overheid.

De kandidates en hun score

Verkiezing

Grafiek 1: verkozen kandidates (per politieke partij)

20% van de kandidates zegt verkozen te zijn. Een aantal van hen verduidelijkt evenwel dat ze als opvolger zijn verkozen en hun mandaat zullen opnemen in geval een verkozenen zich terugtrekt tijdens de legislatuur.

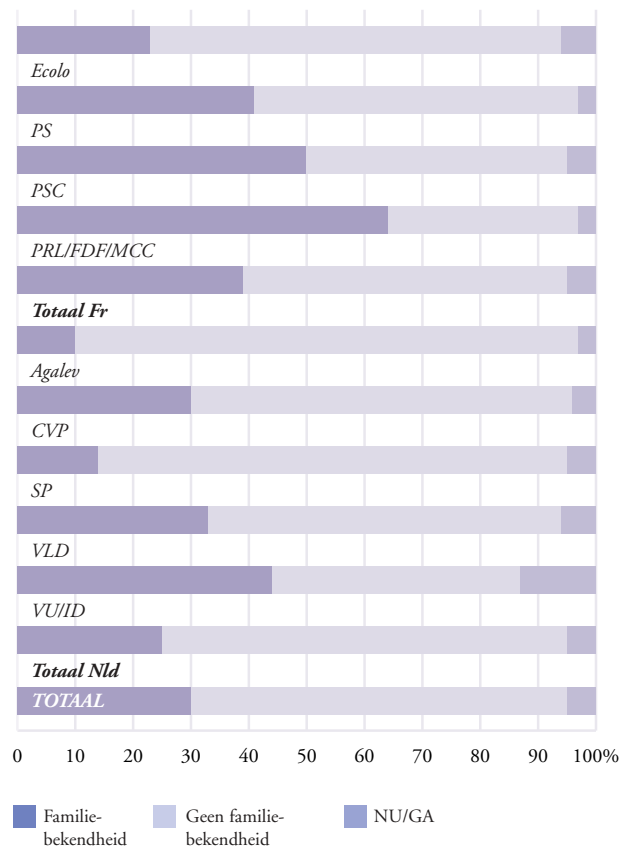
De kans verkozen te worden neemt toe met het aantal keer dat men zich kandidaat heeft gesteld. Hoe groter de politieke ervaring van de kandidates, hoe meer kans ze hebben te worden verkozen.

Aan Franstalige zijde zijn er 22% verkozenen tegen 19% aan Nederlandstalige zijde.

De verkozenen zijn hoofdzakelijk liberalen (30% bij de federatie PRL-FDF-MCC en 23% bij de VLD), de groenen (24% bij Ecolo en 22% bij Agalev) en de PS (24%). Ze zijn minder talrijk bij de PSC (11%) en SP (12%).

Bekende familienaam

Grafiek 2: kandidates die zeggen baat te hebben gehad bij hun bekende familienaam (per politieke partij)

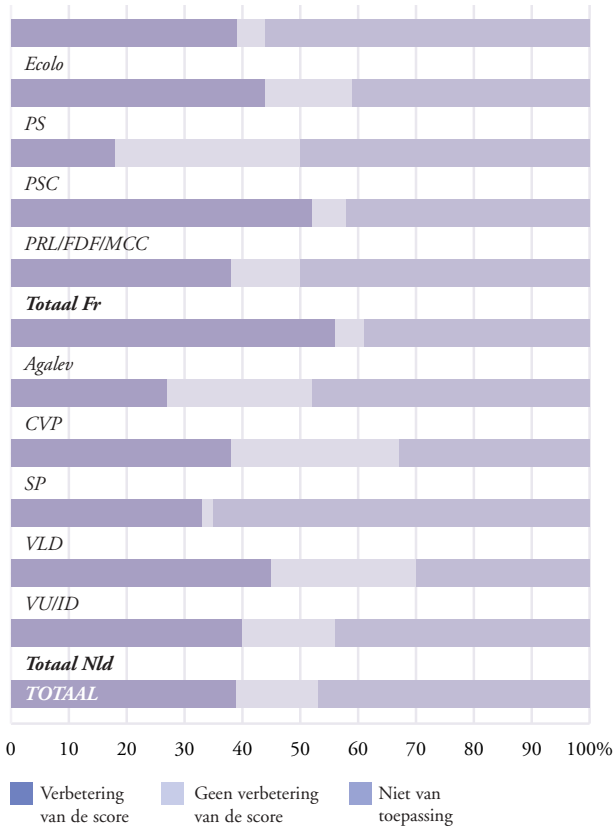
30% van de kandidates zegt dat ze bij de verkiezingen baat hadden bij hun bekende familienaam. Dit geldt met name voor de vrouwen met een familielid dat een politiek mandaat heeft uitgeoefend. 65% van de kandidates zegt dat dit voor hen niet het geval is geweest, terwijl 5% zich hierover niet uitspreekt.

Meer Franstalige kandidates dan Nederlandstalige wijten hun kiesscore aan de naambekendheid van hun familie (39% tegen 25%).

De naambekendheid wordt naar voren gebracht door 64% van de kandidates van de federatie PRL-FDF-MCC, 50% van de kandidates van de PSC en 45% van de kandidates van de VU-ID. De kandidates van de groene partijen (10% voor Agalev en 23% voor Ecolo) en de PS (14%) geven aan dat de familienaam slechts een geringe rol heeft gespeeld.

Verbetering van de kiesscore van de kandidates

Grafiek 3: kandidates die hun kiesscore hebben verbeterd (per politieke partij)

Van de 53% kandidates voor wie het een relevante vraag betrof, zegt 39% dat ze hun score verbeterd hebben. 14% daarentegen zegt een minder goede score te hebben behaald qua voorkeurstemmen ten opzichte van een vorige verkiezing.

40% van de Nederlandstalige kandidates heeft een betere score behaald, tegen 38% van de Franstalige kandidates. Toch zegt ook een meerderheid van de Nederlandstalige kandidates een minder goede kiesscore te hebben behaald dan tevoren (16% van de Nederlandstalige kandidates, tegen 12% van de Franstalige kandidates). Ongetwijfeld hebben de Franstalige kandidates minder ervaring dan de Nederlandstalige: zo had 50% zich nog nooit kandidaat gesteld binnen dezelfde kieskring tijdens een vorige verkiezing (tegen 44% van de Nederlandstalige kandidates). Op partijniveau is het grootste aantal kandidates met een hogere score te vinden bij Agalev (56%) en de federatie

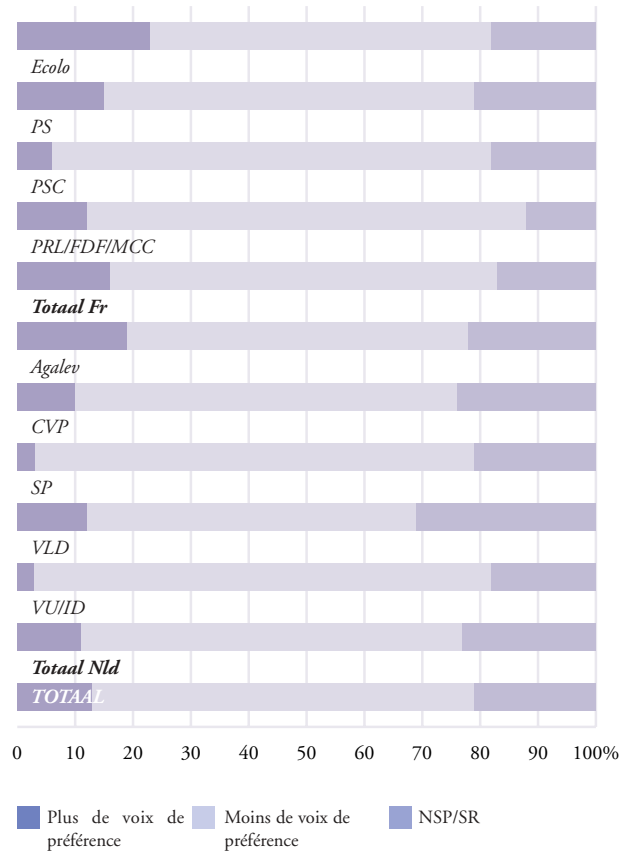
⁷ Dit wil zeggen kandidates die reeds waren opgekomen binnen dezelfde kieskring bij een vorige verkiezingen

PRL-FDF-MCC (52%). De christen-democratische partijen daarentegen tellen het minste aantal kandidates met een betere score (respectievelijk 18% voor de PSC en 27% voor de CVP).

De kandidates van de partijen die zijn achteruitgegaan qua stemmenaantal hebben minder vaak hun score verbeterd dan de kandidates van de partijen die er op vooruit zijn gegaan.

Involed van de devolutieve werking van de lijststem

Grafiek 4: kandidates die meer voorkeurstemmen hebben behaald dan een kandidaat die verkozen is dankzij de devolutieve werking van de lijststem (per politieke partij)

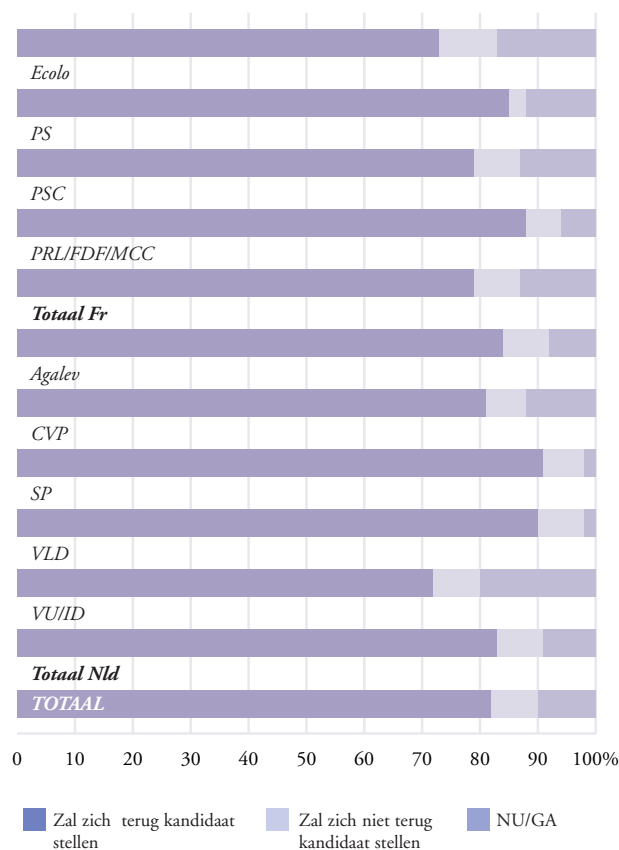
13% van de kandidates zegt meer voorkeurstemmen te hebben behaald dan een kandidaat die verkozen is dankzij de devolutieve werking van de lijststem⁸. 66% van de kandidates meent dat dit voor hen niet gold, terwijl 21% zich niet uitspreekt.

⁸ Deze cijfers dienen toch te worden gerelativeerd omdat het niet mogelijk was na te gaan of de kandidates met een betere score dan een kandidate die verkozen is dankzij de devolutieve werking van de lijststem voor of na deze kandidates waren geplaatst en of ze al dan niet zijn verkozen.

Meer Franstalige kandidates dan Nederlandstalige verklaren dat ze een betere persoonlijke kiesscore dan een verkozene te hebben behaald (16% tegen 11%). Op partijniveau zijn de kandidates met meer voorkeurstemmen dan een verkozene veeleer te vinden op de lijsten van de groene partijen (23% van de kandidates voor Ecolo en 19% voor Agalev). Voor de kandidates van SP, VU-ID en PSC is dit daarentegen minder vaak het geval (2% van de kandidates van SP, 3% bij VU-ID en 5% bij PSC).

Toekomstige kandidaatstellingen

Grafiek 5: percentage kandidates dat opnieuw wil opkomen bij de volgende verkiezingen

82% van de kandidates zegt zich opnieuw kandidaat te willen stellen bij de volgende verkiezingen. 7% is van plan dit niet meer te doen, terwijl 10% zich niet uitspreekt over hun politieke toekomst. De oudste kandidates en de kandidates met kinderen die zonder partner leven zijn minder vaak geneigd dan de anderen om opnieuw op te komen, terwijl de jongste kandidates het meeste twijfelen over hun politieke toekomst.

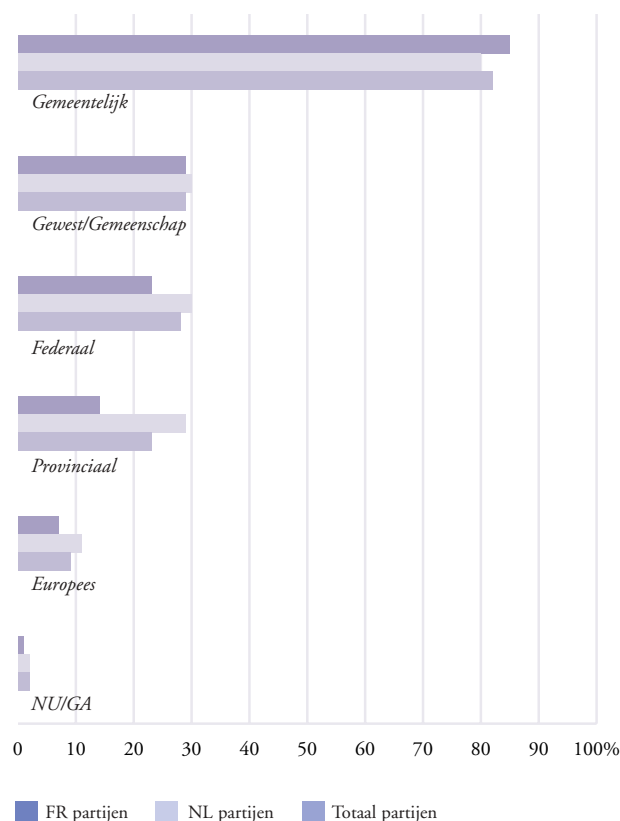
De Nederlandstalige kandidates overwegen makkelijker een

volgende kandidatuur dan de Franstalige (84% tegen 79%). De kandidates die het meest vastbesloten zijn om opnieuw op te komen behoren tot de SP (90%), VLD (90%) en de federatie PRL-FDF-MCC (88%).

8% van de kandidates van VU-ID, VLD, Agalev en PSC en 10% van de kandidates van Ecolo zeggen daarentegen niet meer te zullen opkomen.

Ook ligt het aantal de kandidates van VU-ID en Ecolo in verhouding hoger dan het gemiddelde dat zich niet uitspreekt over de vraag rond hun toekomstige kandidatuur (20% omtrentingen bij VU-ID en 17% bij Ecolo).

Grafiek 6: beleidsniveau(s) dat de kandidates met hun kandidatuur beogen (per taalgroep)

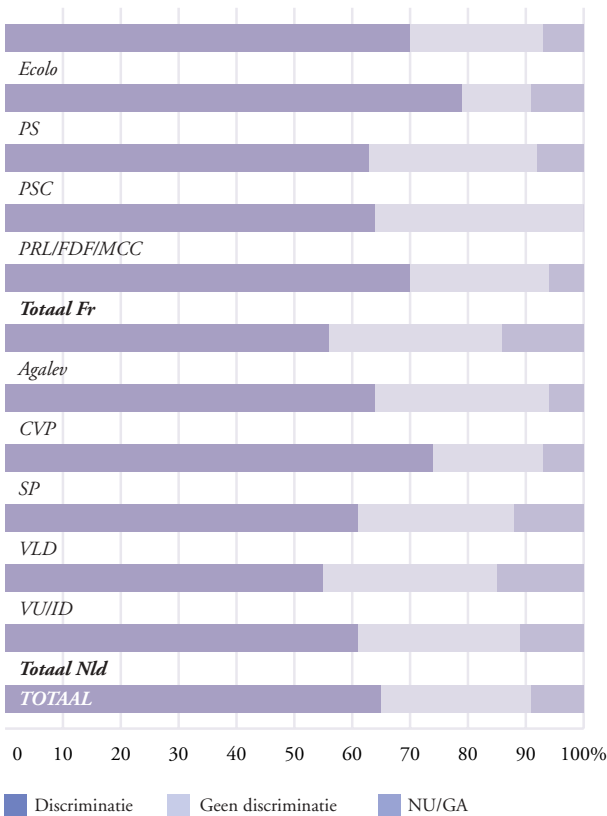
82% van de kandidates dat opnieuw wil opkomen bij de volgende verkiezingen zou dit willen doen op gemeentelijk niveau. 29% van de kandidates opteert voor het regionale niveau, 28% voor het federale niveau, 23% voor het provinciale niveau en slechts 9% voor Europa.

De Franstalige kandidates uiten hun voorkeur voor het gemeentelijke niveau, terwijl in verhouding meer Nederlandstalige kandidates een kandidatuur op federaal, provinciaal of Europees niveau overwegen.

De kandidates en hun relatie tot andere vrouwen

Houding ten opzichte van de discriminatie van de vrouw

Grafiek 1: kandidates die menen dat de vrouw nog steeds gediscrimineerd wordt (per politieke partij)

Deze open vraag werd door de kandidates verschillend geïnterpreteerd: sommigen meenden dat ze betrekking had op de situatie van de vrouw in de globale samenleving, anderen verengden de vraag tot de positie van de vrouw in de politiek.

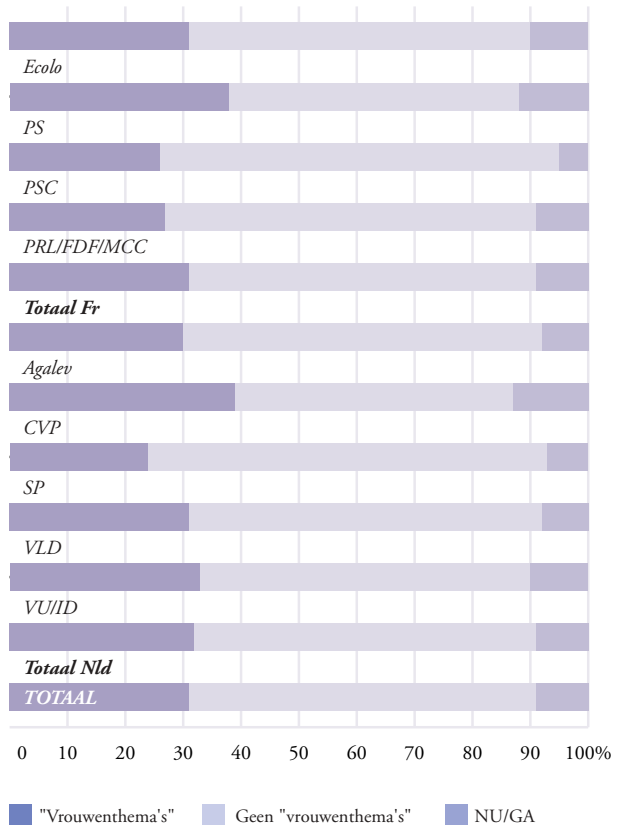
Hoe dan ook was 65% van de kandidates van mening dat de vrouw nog steeds te lijden heeft onder discriminatie in de politiek of elders. 26% meent er niet langer sprake is van discriminatie en 9% spreekt zich niet uit over deze vraag. De Nederlandstalige kandidates zijn positiever ingesteld (28% meent dat er niet langer discriminatie is, tegen 24% van de Franstalige kandidates). 69% van de Franstalige kandidates daarentegen zegt dat discriminatie nog steeds bestaat, tegen 55% van de Nederlandstalige kandidates).

De kandidates die het meest overtuigd zijn van het voortbestaan van discriminatie, behoren tot de PS (79% van de

kandidates van deze partij heeft het over discriminatie) en SP (74%). De kandidates van VU-ID (55%), Agalev (56%) en PSC (63%) hebben het in mindere mate over discriminatie.

Aandacht voor "vrouwen-thema's" bij de kiescampagne

Grafiek 2: kandidates die zeggen 'vrouwen-thema's' te hebben opgenomen in hun kiescampagne (per politieke partij)

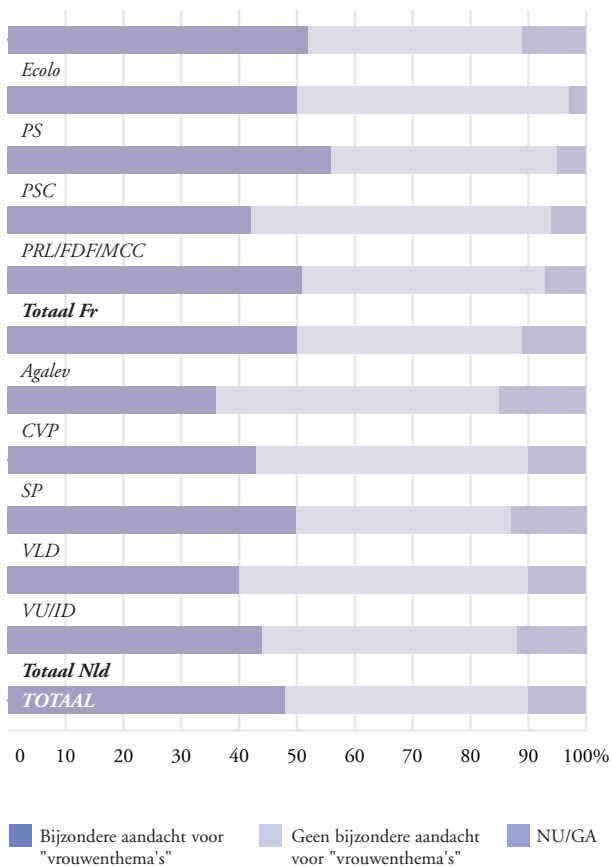

31% van de kandidates zegt aandacht te hebben gehad voor 'vrouwen-thema's' tijdens de campagne. 59% zegt dat dit voor hen niet gold en 9% heeft zich niet uitgesproken over deze vraag. Er zijn geen opvallende verschillen daaromtrent tussen de Nederlandstalige en Franstalige kandidates.

Het aantal kandidates van PS en CVP dat meent dat hun kiescampagne toegespitst was op 'vrouwen-thema's' lag hoger dan het gemiddelde (respectievelijk 39% van de CVP-kandidates en 38% van de PS-kandidates antwoordt bevestigend op deze vraag). Van de kandidates van PSC en SP daarentegen zegt slechts 26% en 24% 'vrouwen-thema's' in hun campagne te hebben opgenomen.

Overigens gaf deze vraag bij een aantal kandidates aanleiding tot een storm van protest omdat zij van oordeel waren dat er geen typisch vrouwelijke thema's bestaan. De thema's die spontaan werden aangehaald door de kandidates die 'vrouwenthema's' in hun campagne hadden opgenomen waren: gelijke kansen (29% van de kandidates), de levenskwaliteit en veiligheid in het algemeen (20%), kinderopvang (16%), gezondheid (15%), zorg, sociale rechtvaardigheid en verdraagzaamheid (12%), gezin (10%), sociale zekerheid (8%) onderwijs (5%) en leefmilieu (3%).

Grafiek 3: kandidates die pleiten voor meer aandacht voor de 'vrouwenthema's' (per politieke partij)

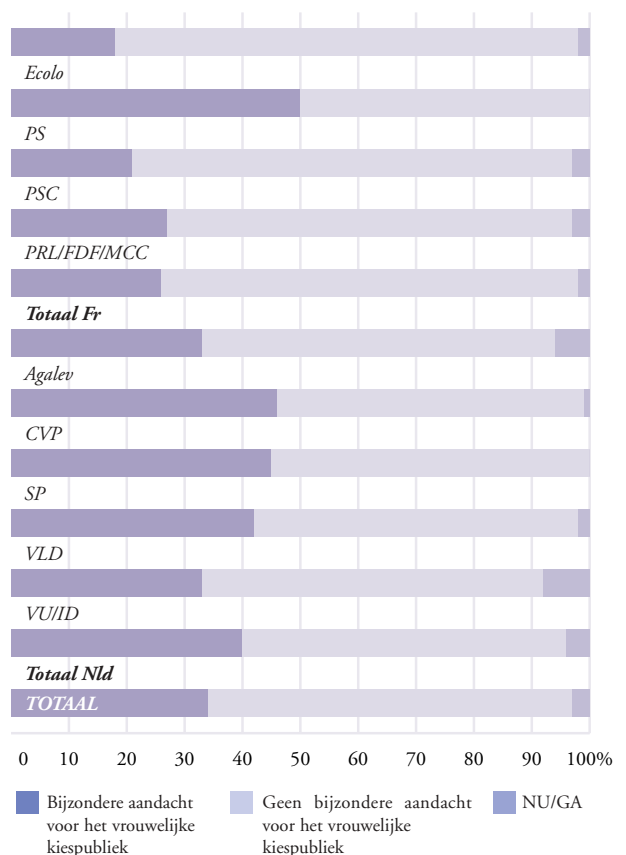
47% van de kandidates meent dat meer aandacht moet worden besteed aan 'vrouwenthema's'. 42% van de kandidates zijn overtuigd van het tegendeel, terwijl 10% zich niet uitspreekt. Er zijn in verhouding meer Franstalige kandidates die van mening zijn dat rekening moet worden gehouden met de verzuchtingen van de vrouw (51% tegen 44% van de Nederlandstalige kandidates). Van de kandidates die menen dat geen speciale aandacht aan vrouwenthema's moet worden besteed, komen er in verhou-

ding meer uit de federatie PRL-FDF-MCC (52%), VU-ID (50%), CVP (49%) en SP (48%).

De kandidates van PSC (55%), Ecolo (52%), PS (50%) en VLD (50%) daarentegen menen vaker dat er meer aandacht moet worden besteed aan de vrouwenthema's.

Bijzondere aandacht voor het vrouwelijk kiespubliek

Grafiek 4: kandidates die trachtten in te spelen op het vrouwelijk kiespubliek (per politieke partij)

Een meerderheid van de kandidates (63%) heeft bij de campagne niet echt ingespeeld op het vrouwelijk kiespubliek. Dit geldt vooral voor de Franstalige kandidates (72% tegenover 57% voor de Nederlandstalige).

Slechts 34% van de kandidates heeft zich speciaal gericht tot de vrouwen tijdens de kiescampagne.

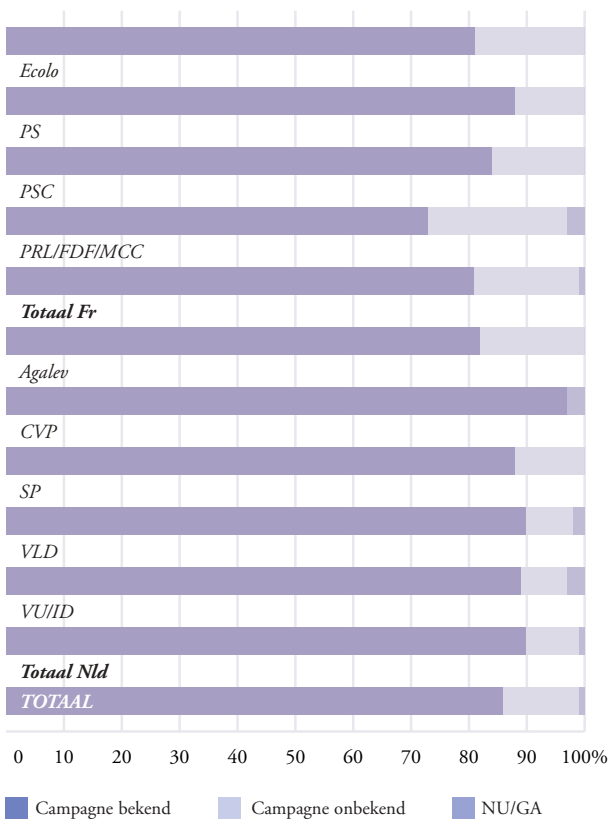
Op partijniveau zijn de kandidates van PS (50%), CVP (46%) en SP (45%) meer geneigd om zich toe te spitsen op de vrouwelijke kiezers. Deze neiging is minder aanwezig bij de kandidates van Ecolo (18%), PSC (21%) of de federatie PRL-FDF-MCC (27%).

Er bestaan zekere correlaties tussen de aandacht voor het vrouwelijk kiespubliek en de volgende kenmerken

van de kandidates: ze zijn actief in het verenigingsleven en meer bepaald binnen de gelijkgestemde vrouwenstructuren; ze hebben een ruime politieke ervaring opgedaan (minstens driemaal kandidaat geweest); ze zijn op de hoogte van de campagne 'Stem vrouw' en hebben zelfvertrouwen; ze menen dat vrouwen nog steeds worden gediscrimineerd en dat quota noodzakelijk zijn.

Opinie van de kandidates over de campagne 'Stem vrouw'

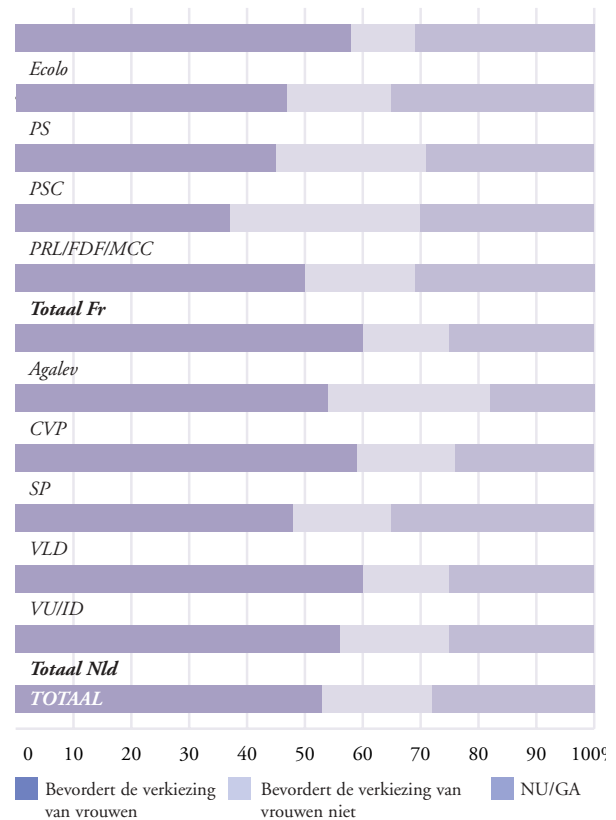
Grafiek 5: kandidates die weet hebben van de campagne 'Stem vrouw' (per politieke partij)

86% van de kandidates kent de campagne die de verkiezing van de kandidates wil bevorderen. De campagne is iets beter bekend bij de Nederlandstalige kandidates (89%) dan bij de Franstalige kandidates (81%). Het meest bekend is ze bij de kandidates van de CVP (97%) en het minst binnen de federatie PRL-FDF-MCC (76%).

De kandidates en hun relatie tot andere vrouwen

Grafiek 6: kandidates die menen dat de campagne 'Stem vrouw' de verkiezing van vrouwen bevordert (per politieke partij)

54% van de kandidates meent dat de campagnes 'Stem vrouw' de verkiezing van de kandidates bevorderen. 28% spreekt zich niet uit over de vraag, terwijl 19% meent dat de campagnes hun doel voorbijshieten.

Het vertrouwen van de Nederlandstalige kandidates in het nut van dergelijke campagnes is sterker dan bij de Franstalige kandidates (56% van de Nederlandstalige kandidates tegen 50% van de Franstalige).

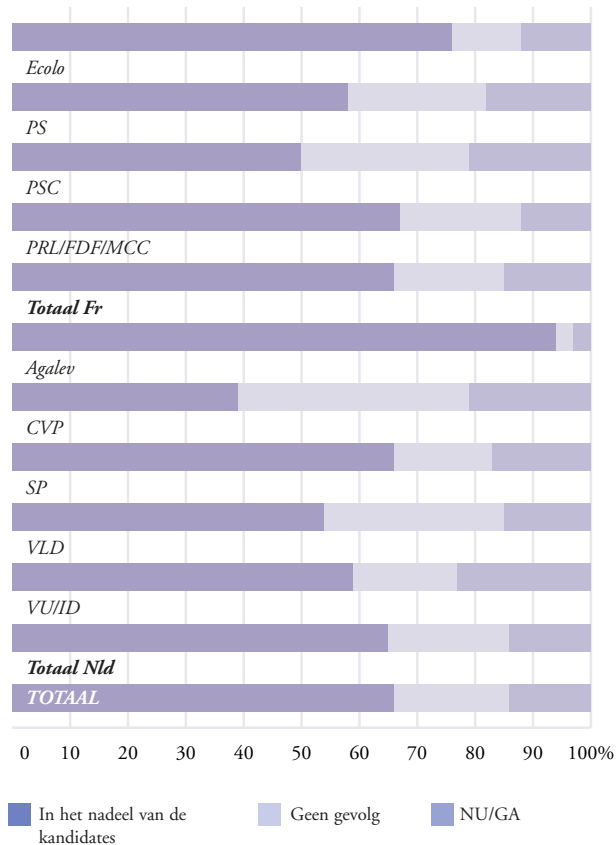
De kandidates die het meest pessimistisch zijn over het nut van dergelijke campagnes zijn het meest terug te vinden bij de federatie PRL-FDF-MCC (33%) en CVP (28%), met andere woorden bij de partijen waar de campagnes 'Stem vrouw' het minst en het meest bekend zijn.

De kandidates van de groene partijen, van SP en VU-ID daarentegen geloven meer in het nut van de campagnes. 60% van de kandidates van SP en VU-ID, 59% van de kandidates van Agalev en 58% van de kandidates van Ecolo zijn van mening dat ze de verkiezing van vrouwen ten goede komen. Het lidmaatschap van een 'vrouwenstructuur' binnen een partij of het feit dat een familielid tot dezelfde partij behoort, zijn twee factoren die zorgen voor een verminderd vertrouwen in de doeltreffendheid van de campagnes 'Stem vrouw'.

De kandidates en hun opinie over het kiesstelsel

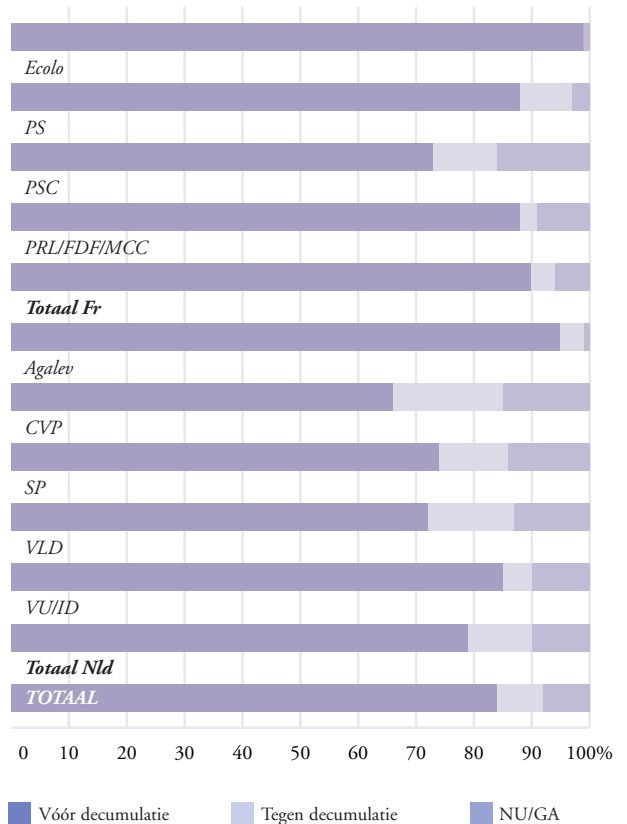
Opinie van de kandidates over de cumulatie van mandaten

Grafiek 1: kandidates die van oordeel zijn dat de cumulatie van mandaten ongunstig is voor de vrouwen (per politieke partij)

65% van de kandidates vindt dat het cumuleren van politieke mandaten nadelig is voor de kandidates terwijl 20% onder hen meent dat het geen invloed heeft. Die ongunstige mening gaat vooral uit van de jongste en in mindere mate van de oudste kandidates. De kandidates van de groene partijen zijn voor een overgrote meerderheid van oordeel dat cumulatie voor de vrouwen een rem betekent om tot de politiek toe te treden (dit geldt voor 95% van de Agalev-kandidates en voor 76% van de Ecolo-kandidates). De christen-democraten zien cumulatie in mindere mate als een negatieve factor voor de kandidates (39% negatieve mening bij de CVP en 50% bij de PSC).

Grafiek 2: kandidates die voorstander zijn van decumul van de mandaten (per politieke partij)

83% van de kandidates is voorstander van decumul van de politieke mandaten. 8% is tegen en 8% spreekt zich niet uit.

De wil om cumulatie van de mandaten af te schaffen, is dus niet uitsluitend ingegeven door persoonlijk belang aangezien er meer kandidates de decumul wensen eerder dan ervan uit te gaan dat decumul in hun voordeel zou spelen.

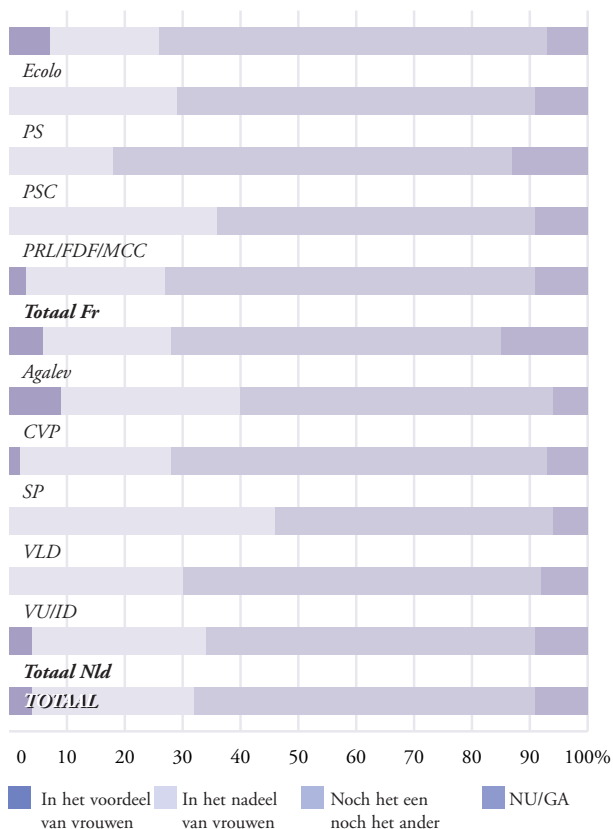
De hevigste voorstanders van decumul vertonen de volgende kenmerken: zij behoren tot de leeftijdsgroep 35-54 jaar, hebben geen familielid in de partij en hebben zich al een keer kandidaat gesteld bij verkiezingen.

De Franstalige kandidates zijn proportioneel bekeken meer voorstander van decumul dan de Nederlandstalige kandidates (90% tegen 79%).

De kandidates die zich het meest verzetten tegen de idee van decumul komen uit CVP-hoek (19% tegen), uit de VU-ID (15%) en in mindere mate uit de PSC (11%).

Opinie van de kandidates over de neutralisering of afzwakking van de devolutieve werking van de lijststem

Grafiek 3: opinie van de kandidates over de devolutieve werking van de lijststem (per politieke partij)

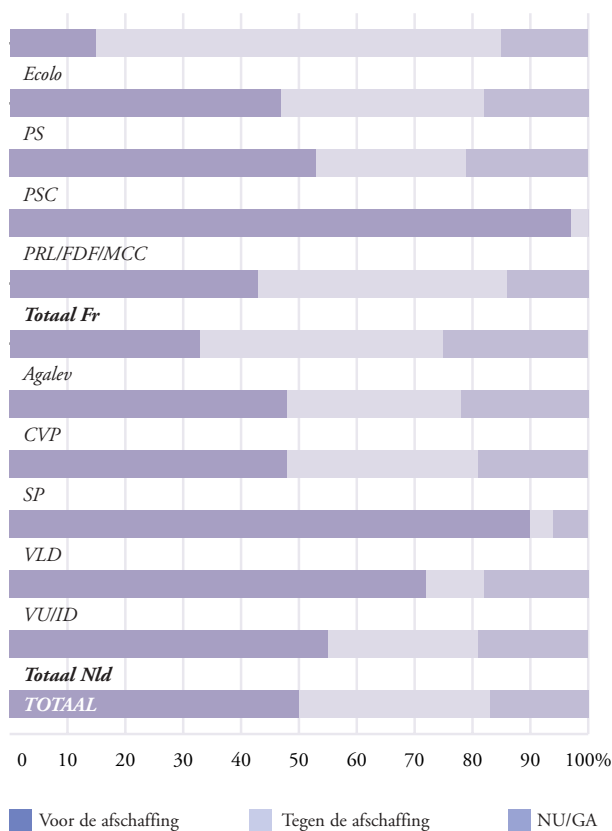

59% van de kandidates meent dat het principe van de devolutieve werking van de lijststem voor hen noch voordelig, noch nadelig is. 28% beschouwt die werking als nadelig en 4% als voordelig; 9% onthoudt zich.

De idee dat het principe van de devolutieve werking nadelig is voor de kandidates telt bij de Nederlandstaligen meer aanhangers dan bij de Franstaligen (30% tegen 24%). Die idee is ook diep ingeworteld bij de liberale kandidaten van het Zuiden (36%) maar nog meer bij hun Nederlandstalige medestanders (46%).

De kandidates en hun opinie over het kiesstelsel

Grafiek 4: kandidates die voorstander zijn van de volledige afschaffing van de lijststem (per politieke partij)

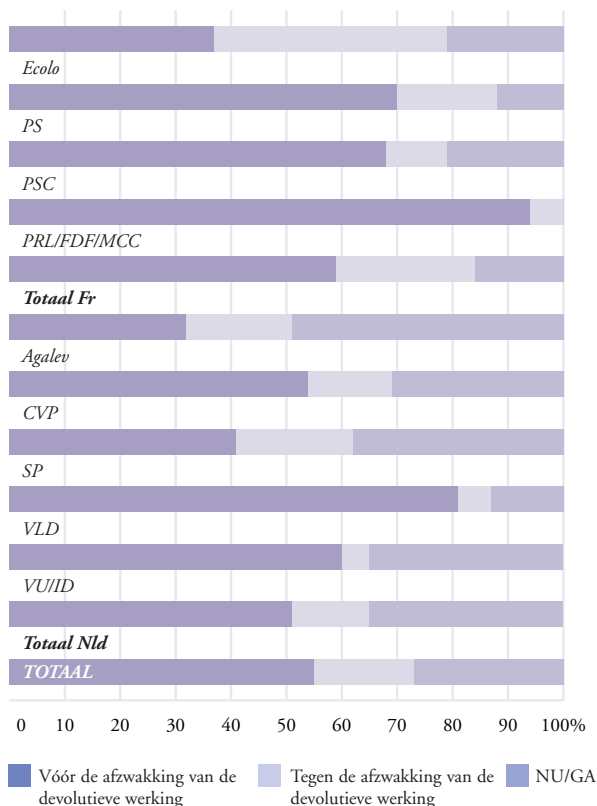
50% van de kandidates is voorstander van de volledige afschaffing van de lijststem; 33% is tegen en 17% onthoudt zich.

De Nederlandstaligen staan meer achter die afschaffing dan de Franstaligen (55% tegen 43%).

De liberalen spreken zich massaal uit voor de afschaffing (97% bij de federatie PRL-FDF-MCC en 90% bij de VLD) terwijl de grootste terughoudendheid vastgesteld wordt bij de groenen en in mindere mate bij de socialistische partijen.

Over het algemeen volgen de kandidates in deze materie dezelfde lijn als hun partij aangezien de afschaffing of de neutralisering van de devolutieve werking van de lijststem werd bepleit door de liberale partijen daar waar de socialisten en de groenen hierover duidelijk voorbehoud maakten.

Grafiek 5: Kandidates die voorstander zijn van de afzwakking van de devolutieve werking van de lijststem (per politieke partij)

55% van de kandidates is pro een afzwakking van de devolutieve werking van de lijststem, 18% is contra en 27% onthouden zich.

De Franstalige kandidaten halen het lichtjes op de Nederlandstalige kandidaten waar het gaat om de optie afzwakking (59% tegen 51%). Aan de andere kant is het ook zo dat meer Franstaligen dan Nederlandstaligen duidelijk hun tegenkanting tegen die afzwakking te kennen geven (25% tegen 14%).

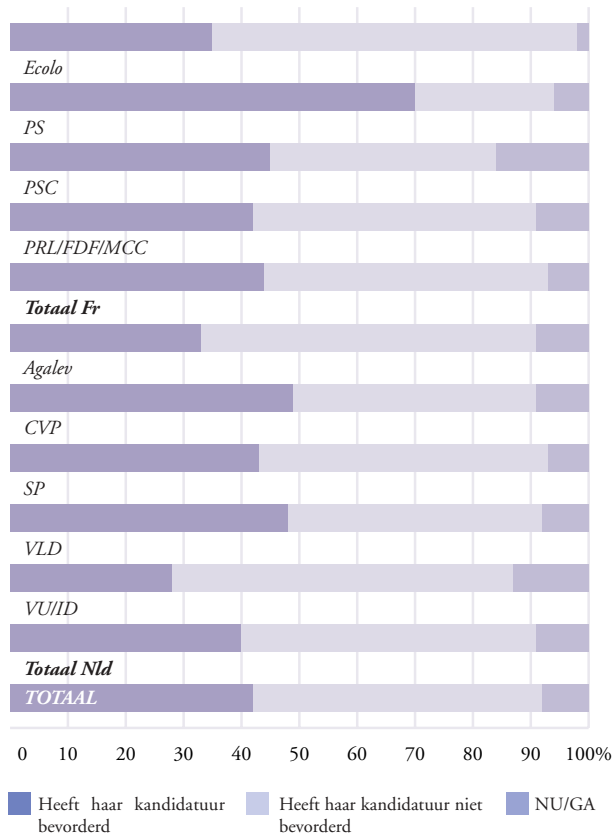
De liberale kandidates zijn de grootste voorstanders van die afzwakking (94% bij de federatie PRL-FDF-MCC en 81% bij de VLD), gevolgd door de Franstalige socialisten (71%). De Ecolo-kandidates en, iets minder uitgesproken, die van de SP zijn het minst voor die idee gewonnen (42% negatief bij Ecolo en 21% bij de SP).

Ook hier stelt men een bepaalde coherentie vast in de antwoorden van de kandidates ten aanzien van de programma's van de verschillende partijen. De piste van de neutralisering van de devolutieve werking van de lijststem wordt voorgestaan door de Franstalige partijen terwijl de volledige afschaffing ervan bij uitstek in het Vlaamse landsgedeelte wordt verdedigd.

De socialistische of de groene kandidates staan daarentegen, meer dan de leiders van hun respectievelijke partijen, open voor een afzwakking van de devolutieve werking van de lijststem en zulks niettegenstaande uit recent onderzoek blijkt dat zij daardoor de verkiezing van vrouwen niet in de hand werken...

Opinie van de kandidates over de de quota en de pariteit op de kieslijsten

Grafiek 6: kandidates die van oordeel zijn dat de wet op de quota hun kandidaatstelling heeft bevorderd (per politieke partij)

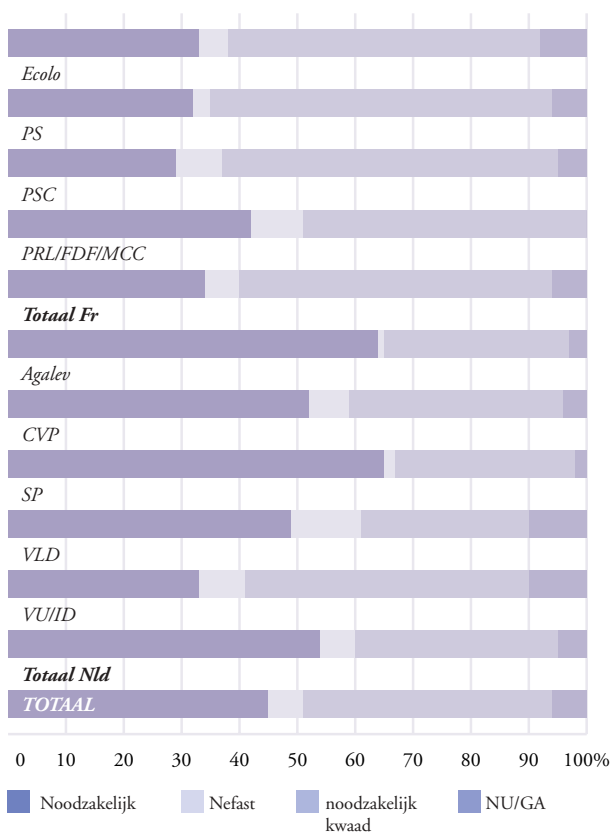

De helft van de kandidates houdt staande dat zij om een plaats op de kieslijsten te bekommen, geen wet nodig hebben gehad waarbij een maximum van twee derden van hetzelfde geslacht wordt opgelegd. 42% van hen is nochtans de mening toegedaan dat het bestaan van die wet hun kandidaatstelling ten goede is gekomen. Dit geldt in het bijzonder voor de kandidates die zich voor de eerste maal hebben voorgedragen of voor de kandidates die al een eerste ervaring als kandidate achter de rug hadden. De overtuiging dat de wet Smet-Tobback een pluspunt voor hun kandidaatstelling is geweest, leeft iets meer bij de Franstalige kandidaten (44% tegen 40% bij de Nederlandstaligen).

Op het vlak van de politieke partijen is een overgrote meerderheid van de PS-kandidates (71%) ervan overtuigd dat de wet hun kandidaatstelling in de hand heeft gewerkt terwijl de meeste VU-ID-kandidates (60%) van oordeel zijn dat dit voor hen niet het geval is geweest.

De kandidates van de traditionele partijen zijn er doorgaans meer (meer dan de groenen of de communautaire partijen) van overtuigd dat de wet voor hen haar nut heeft bewezen.

Grafiek 7: opinie van de kandidates over de quota op de kieslijsten (per politieke partij)

46% van de kandidates is van oordeel dat de quota die tot doel hebben de politieke participatie van de vrouwen te versterken noodzakelijk zijn, 43% vindt dat een noodzakelijk kwaad, terwijl amper 6% van de kandidates die quota nefast acht. De onervaren kandidates zijn proportioneel in de meerderheid om te denken dat de quota nefast zijn (10% tegen gemiddeld 6%).

De meeste Nederlandstalige kandidates (54%) komen er volmondig voor uit dat de quota noodzakelijk zijn terwijl de Franstalige kandidaten (ook 54%) daarin eerder een noodzakelijk kwaad zien. Daarentegen is slechts 6% van zowel de Nederlandstalige als Franstalige kandidates van mening dat de quota op de kieslijsten nefast zijn.

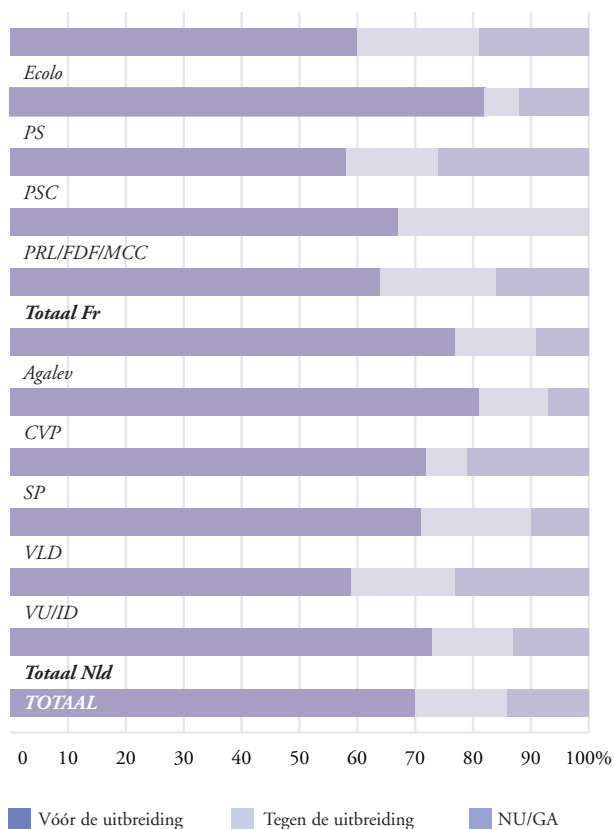
Bij de politieke partijen vinden de meeste kandidates van Agalev (65%) en van de SP (64%) dat de quota noodzakelijk zijn. Aan Franstalige kant zijn vooral de kandidates van de federatie PRL-FDF-MCC (42%) van oordeel dat de quota noodzakelijk zijn. De meeste kandidates van de andere Franstalige politieke formaties (PS, PSC en Ecolo) en die van de VU-ID beschouwen de quota daarentegen als een noodzakelijk kwaad. Meer dan het gemiddelde van de kandidates van de VLD (12%) en van de federatie PRL-FDF-MCC (9%) vinden de quota nefast.

De kandidates werden achtereenvolgens bevroegd om na te gaan of zij konden instemmen met een uitbreiding van het quotum van een derde kandidates tot de verkiesbare plaatsen, met de toepassing van het ritsprincipe op de verkiesbare plaatsen en met de toepassing van het ritsprincipe over de hele lijst.

Een interessante vaststelling is het feit dat sommige kandidates die weigerachtig stonden tegenover de meest minimalistische idee, namelijk de uitbreiding van het quotum van één derde vrouwen tot de verkiesbare plaatsen, precies omdat ze tegen dat quotum gekant zijn, nochtans wel de toepassing van het ritsprincipe op de verkiesbare plaatsen of van dat principe over de hele kieslijst aanvaardden.

Bovendien hebben een aantal kandidates geweigerd om zich uit te spreken over de uitbreiding van het huidige quotum en evenmin over de idee van het ritssysteem op de verkiesbare plaatsen, zulks ter wille van het principe dat mannen en vrouwen gelijk op de kieslijsten moeten vertegenwoordigd zijn.

Grafiek 8: kandidates die voorstander zijn van de uitbreiding van het quotum van één derde vrouwen tot de verkiesbare plaatsen (per politieke partij)

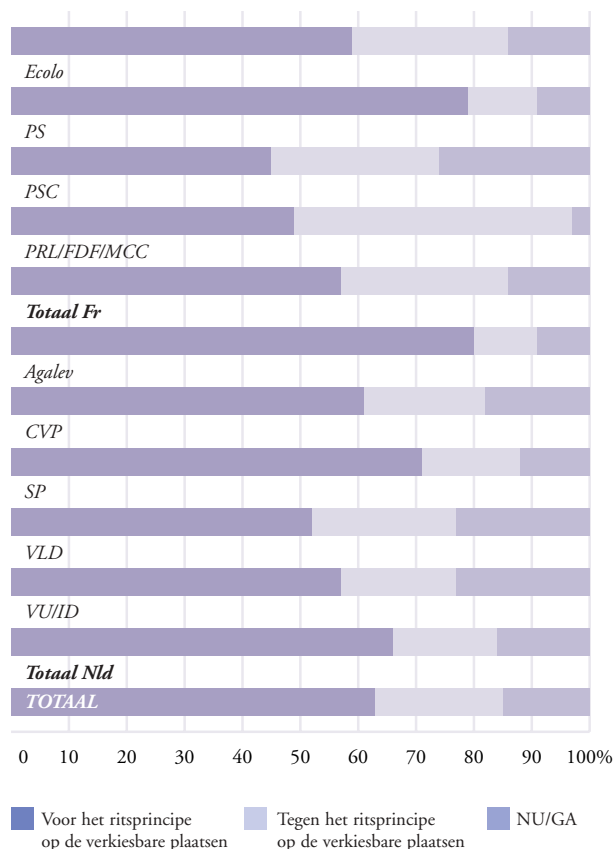
70% van de kandidates is voorstander van een uitbreiding van het quotum van één derde vrouwen tot de verkiesbare plaatsen; 16% is daar tegen gekant en 14% onthoudt zich.

De Nederlandstalige kandidates zijn in aantal toch meer voorstander van de uitbreiding van het quotum dan de Franstalige kandidates (74% tegen 65%).

In partijverband zijn de kandidates van de PS (82%) en van de CVP (81%) wel het meest overtuigd van de gegrondheid van de uitbreiding van de quota, terwijl dit minder het geval is bij de PSC (58%), Ecolo (60%) en de VU-ID (60%).

De kandidates die tegen de idee van de uitbreiding van de quota zijn vertegenwoordigen iets meer dan het gemiddelde bij de federatie PRL-FDF-MCC (33%).

Grafiek 9: kandidates die voorstander zijn van de toepassing van het ritsysteem op de verkiesbare plaatsen (per politieke partij)

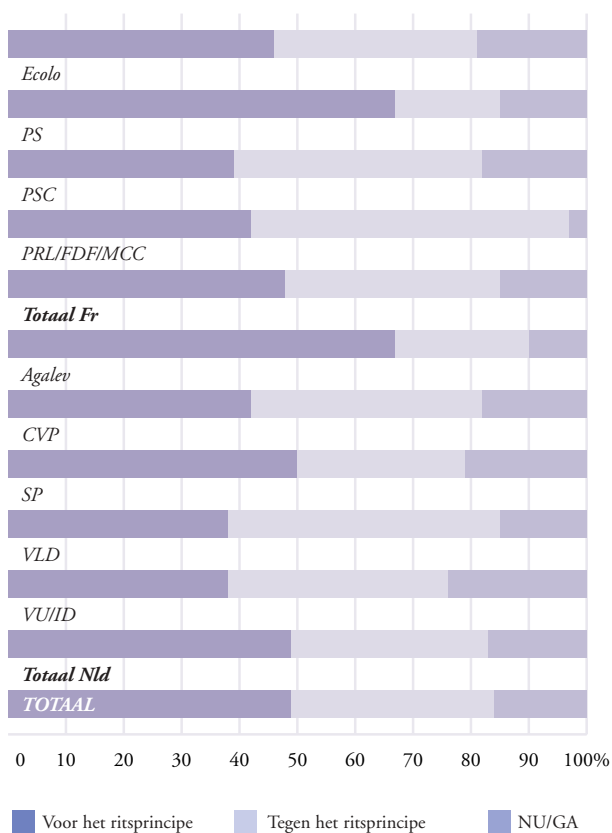

62% van de kandidates spreekt zich uit ten gunste van de toepassing van het ritsprincipe (M/V) op de verkiesbare plaatsen, 22% is tegen en 15% onthoudt zich.

De Nederlandstalige kandidates zijn meer dan hun Franstalige collega's overtuigd van de gegrondheid van voornoemd ritsprincipe (66% tegen 58%).

De kandidates die voorstander zijn van het ritsysteem op de verkiesbare plaatsen zijn het talrijkst bij Agalev (80%), de PS (79%) en de SP (71%) terwijl de minst vurige voorstanders eerder terug te vinden zijn onder de rangen van de PSC (45% pro) en de federatie PRL-FDF-MCC (48%). Tussen die beide formaties is er evenwel een verschil qua opinie aangezien het onthoudingspercentage bij de PSC-kandidates (26%) vrij hoog ligt daar waar die mening bij de kandidates van de federatie PRL-FDF-MCC meer verdeeld is vermits 48% van hen tegen het ritsprincipe is gekant.

Grafiek 10: kandidaten die voorstander zijn van de toepassing van het ritssprincipe over de hele kieslijst (per politieke partij)

49% van de kandidaten zijn voorstander van een verplicht ritssysteem (M/V) over de hele kieslijst terwijl 35% daar tegen gekant zijn en 16% zich onthouden.

Er is vrij veel overeenstemming tussen de opinies van Franstaligen en Nederlandstaligen ofschoon het verzet tegen het ritssysteem iets groter is bij de Franstaligen (37% tegen 34%).

Bij de politieke partijen zijn de voorstanders van het loutere ritssysteem in de meerderheid bij de PS (68%), Agalev (61%) en iets minder bij de SP (50%) terwijl de tegenkantingen proportioneel vaker voorkomen bij de federatie PRL-FDF-MCC (55%) en de VLD (46%).

Bij de verkiezingen van 13 juni 1999 gold, en dit voor de eerste maal, de verplichting dat tenminste één derde van de kandidaten vrouwen dienden te zijn. Die verkiezingen waren dan ook als het ware een echte test voor de wet over de quota op de kieslijsten.

Na afloop van de verkiezingen kregen alle kandidates een vragenlijst toegestuurd voor het duidelijk in kaart brengen van hun profiel, hun kiesgedrag en hun opinie over het kiesstelsel. Bijna één kandidate op drie heeft op die vragenlijst gereageerd waardoor een profiel van de kandidates voor de verkiezingen van 13 juni 1999 kon worden uitgetekend.

De kandidates komen meestal uit de leeftijdsgroep 35-54 jaar. 45% van hen is bediende en is minder geneigd om een gezin met kinderen te stichten; hun scholingsgraad daarentegen is opvallend hoog; 77% onder hen bezit een diploma van het hoger secundair onderwijs.

Over de band van de kandidates met hun partij kan het volgende worden gezegd. 71% van de kandidates behoren tot een bepaalde partijstructuur (hun partij). Familietraditie is belangrijk aangezien 66% van de kandidates een familielid telt dat eveneens tot hun partij behoort en 36% van hen een familielid heeft dat een politiek mandaat heeft uitgeoefend.

27% van de kandidates kwam voor de eerste keer op bij de verkiezingen. 42% van de kandidates zijn ervan overtuigd dat het bestaan van een wet waarbij een quotum voor vrouwen op de kieslijsten wordt opgelegd hun kandidaatstelling ten goede is gekomen. In 52% van de gevallen werd de kandidates gevraagd zich kandidaat te stellen. 27% van de kandidates zegt dat ze zich geen kandidaat zouden hebben gesteld indien ze geen verkiesbare plaats hadden gekregen. 82% van de kandidates is nochtans bereid om dat initiatief nog eens te herhalen en zich opnieuw kandidaat te stellen bij latere verkiezingen.

In verband met de houding van de kandidates tegenover het feminisme en de "vrouwenaangelegenheden" is 65% van de kandidates van oordeel dat vrouwen het slachtoffer van discriminatie blijven. 31% van hen beweert campagne te hebben gevoerd met eerder "vrouwelijke accenten". 47% onder hen is van oordeel dat speciale aandacht moet worden besteed aan de "vrouwenaangelegenheden" terwijl 34% ervoor uitkomt dat zij zich vooral tot een vrouwelijk kiezerspubliek hebben gericht. 86% van de kandidates kennen de campagnes met als slogan "Stem vrouw" en 54% van de kandidates is ervan overtuigd dat dergelijke campagnes de verkiezing van vrouwen echt bevorderen.

Met betrekking tot de maatregelen die erop gericht zijn de vertegenwoordiging van vrouwen in

de politiek op te drijven, is amper 6% van mening dat de quota nadelig zijn voor de vrouwen. 70% van de kandidates is voorstander van een uitbreiding van het quotum van één derde vrouwen tot de verkiesbare plaatsen; 62% pleit voor het ritssysteem op verkiesbare plaatsen en 49% opteert voor het ritssysteem over de hele kieslijst.

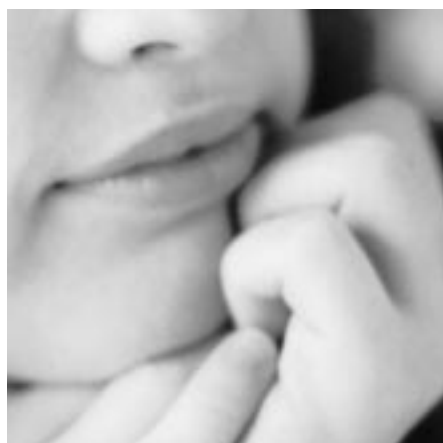
Uit de enquête blijkt dat het principe van de quota op de kieslijsten door een overweldigende meerderheid van de kandidaten wordt beaamd, ook al is een groot aantal onder hen van oordeel dat het hier een noodzakelijk kwaad betreft, zoiets als een noodzakelijke brug naar echte pariteit. De meeste kandidaten hebben ook gepleit voor een dynamisering van het gevoerde beleid ten einde via wettelijke weg vrouwelijke kandidaatsstellingen op de kieslijsten op te leggen en dit op een moment dat de voorontwerpen van wet van de regering ten gunste van de pariteit nog niet aan de orde waren.

Die ontwerpen, goedgekeurd door de Ministerraad van 19 mei 2000, hebben tot doel op alle gezagsniveaus een dubbele pariteit op de kieslijsten in te voeren. Enerzijds wordt bepaald dat het verschil, op elke kieslijst, tussen het aantal kandidaten van elk geslacht niet meer dan één mag bedragen. Anderzijds wordt bepaald dat de kandidaten op de eerste twee plaatsen van de kieslijst tot een verschillend geslacht moeten behoren.

Ofschoon dit ontwerp een stap in de goede richting is, toch betekent dit niet dat men er zich mag op blindstaren. Er moeten immers nog tal van acties worden opgezet om te komen tot een mentaliteitsverandering inzake kiesgedrag, cultuur en optreden van de politieke partijen met als einddoel een werkelijke pariteits- en gelijkheidssamenleving.

Zonder ons daarom te scharen achter de eerder uitdagende bewoording van de voorzitter van de Vrouwenuniversiteit, Hedwig Peemans-Poullet, "liever 10% progressieve feministen dan 50% vrouwen"⁹, moeten wij er ons rekenschap van geven dat het niet volstaat een wiskundige pariteit in de verkozen "assemblees" te bereiken om de facto een op pariteit gebaseerde wereld te realiseren. Het zal niet volstaan om de politieke macht te verdelen als men ziet hoe weinig belangstelling de kandidates aan de dag leggen voor de vrouwenproblemen, als men ziet hoe weinig aandacht zij in hun campagnevoering overhebben voor het vrouwelijk kiespubliek en tenslotte als men vaststelt dat één vierde van de kandidates van oordeel is dat de vrouwen vandaag de dag niet langer het slachtoffer zijn van op het geslacht gebaseerde discriminatie. Al die elementen samen pleiten voor een vastberaden beleid dat streeft naar de valorisatie van de gelijke-kansenmateries ten behoeve van de samenleving in het algemeen en meer in het bijzonder van de mannen en vrouwen in de politiek.

⁹PEEMANS-POULLET, Hedwige, "Plutôt 10% de féministes progressistes que 50% de femmes", in: *Réflexions*, februari 2000, pp. 19-20

Cette brochure est aussi disponible en français.

Redactie: Cel besluitvorming, Valérie Verzele

Statistische verwerking van de gegevens: INRA Belgium

Layout en productie: Page in Extremis

Verspreiding: Federaal Ministerie van Tewerkstellingen Arbeid
Dienst Publicaties
Inforumte
Belliardstraat 51
1040 Brussel
Tel : 02/233 42 14
E-mail : info@meta.fgov.be

Verantwoordelijke uitgever: Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid

Wettelijk depot: D/2001/1205/89

INSPECTIE VAN DE SOCIALE WETTEN

Aalst

Administratief Centrum
"De Pupillen"
Graanmarkt 1
9300 AALST
Tel.: 053 75 13 33
Fax: 053 75 13 44

Aarlen

Centre administratif de l'Etat
6700 ARLON
Tel.: 063 22 13 71
Fax: 063 23 31 12

Antwerpen

Theater Building
Italiëlei 124 bus 56
2000 ANTWERPEN
Tel.: 03 213 78 10
Fax: 03 213 78 34

Bergen

bd Gendebien 16
7000 MONS
Tel.: 065 35 15 10
Fax: 065 34 66 38

Brugge

Breidelstraat 3
8000 BRUGGE
Tel.: 050 44 20 30
Fax: 050 44 20 39

Brussel

Residence Palace
Blok A - 8ste verdieping
Wetsstraat 155
1040 BRUSSEL
Tel.: 02 287 38 00
Fax: 02 287 38 59

Charleroi

Centre Albert, 18e étage
place Albert 1er 4 bte 8
6000 CHARLEROI
Tel.: 071 32 93 71
Fax: 071 30 12 23

Doornik

rue de l'Athenée 60
7500 TOURNAI
Tel.: 069 22 36 51
Fax: 069 84 39 70

Gent

L. Delvauxstraat 2A
9000 GENT
Tel.: 09 265 41 11
Fax: 09 265 41 10

Halle-Vilvoorde

Aubreméstraat 16
1800 VILVOORDE
Tel.: 02 257 87 30
Fax: 02 252 44 95

Hasselt

Gouverneur
Verwilghensingel 75 bus 6
3500 HASSELT
Tel.: 011 22 14 17
Fax: 011 23 42 26

Hoei

Centre Mercator
rue du Marché 24
4500 HUY
Tel.: 085 24 16 23
Fax: 085 24 16 24

Kortrijk

IJzerkaai 26-27
8500 KORTRIJK
Tel.: 056 26 05 41
Fax: 056 25 78 91

La Louvière

rue Hamoir 164
7100 LA LOUVIERE
Tel.: 064 22 45 32
Fax: 064 28 15 32

Leuven

Bondgenotenlaan 116
3000 LEUVEN
Tel.: 016 31 14 70
Fax: 016 31 14 80

Luik

rue Natalis 49
4020 LIEGE
Tél.: 04 340 11 60
Fax: 04 340 11 61

Mechelen

Louizastraat 1
2800 MECHELEN
Tel.: 015 45 09 80
Fax: 015 45 09 99

Namen

rue de Gembloux 30
5002 NAMUR
Tel.: 081 73 02 01
Fax: 081 73 86 57

Nijvel

rue de Mons 39
1400 NIVELLES
Tel.: 067 21 28 24
Fax: 067 21 16 85

Roeselare

Kleine Bassinstraat 16
8800 ROESELARE
Tel.: 051 26 54 30
Fax: 051 24 66 16

Sint-Niklaas

Kazernestraat 16-Blok C
9100 SINT-NIKLAAS
Tel.: 03 760 01 90
Fax: 03 760 01 99

Tongereren

E. Jaminéstraat 13
3700 TONGEREN
Tel.: 012 23 16 96
Fax: 012 39 24 53

Turnhout

Warandestraat 49
2300 TURNHOUT
Tel.: 014 44 50 10
Fax: 014 44 50 20

Verviers

place du Martyr 9 bte 4
4800 VERVIERS
Tel.: 087 30 71 91
Fax: 087 35 11 18

TECHNISCHE INSPECTIE

Antwerpen-Noord

Theater Building
Italiëlei 124 - 9de verd.
2000 ANTWERPEN
Tel.: 03 232 79 05
Fax: 03 226 02 53

Antwerpen-Zuid

Theater Building
Italiëlei 124 - 9de verd.
2000 ANTWERPEN
Tel.: 03 226 03 07
Fax: 03 226 02 53

Brussel

Belliardstraat 51
1040 BRUSSEL
Tel.: 02 233 45 46
Fax: 02 233 45 23

**Henegouwen-Oost+
Waaals-Brabant**

rue Ferrer 6
6000 CHARLEROI
Tel.: 071 20 49 00
Fax: 071 20 49 14

Henegouwen-West

boulevard Gendebien 16
7000 MONS
Tel.: 065 35 39 19
Fax: 065 31 39 92

Limburg

Gouverneur
Verwilghensingel 75
3500 HASSELT
Tel.: 011 22 31 72
Fax: 011 23 36 89

Luik

bd. de la Sauvenière 73
4000 LIEGE
Tel.: 04 222 09 63
Fax: 04 221 21 33

Luxemburg

rue de la Cité 25
6800 LIBRAMONT
Tel.: 061 22 27 40
Fax: 061 23 22 55

Namen

place des Célestines 25
5000 NAMUR
Tel.: 081 30 46 30
Fax: 081 30 86 30

Oost-Vlaanderen

Administratief Centrum
"Ter Plaeten"
Sint-Lievenslaan 33 B
9000 GENT
Tel.: 09 268 63 30
Fax: 09 268 63 20

Vlaams-Brabant

Bondgenotenlaan 116
3000 LEUVEN
Tel.: 016 31 14 90
Fax: 016 31 14 99

West-Vlaanderen

Breidelstraat 3
8000 BRUGGE
Tel.: 050 44 20 29
Fax: 050 44 20 29

MEDISCHE INSPECTIE

**Antwerpen en Limburg
(+ gedeelte Brabant)**

Theater Building
Italiëlei 124 - 8ste verd.
2000 ANTWERPEN
Tel.: 03 232 27 15
Fax: 03 234 31 33

Brussel

Belliardstraat 51
1040 BRUSSEL
Tel.: 02 233 41 11
Fax: 02 233 46 40

**Henegouwen/
Namen-West/Nijvel**

Îlot Ferrer
rue de l'Ecluse 7
6000 CHARLEROI
Tel.: 071 20 49 24
Fax: 071 20 49 26

**Luik/Luxemburg/
Namen-Oost**

bd. de la Sauvenière 73
4000 LIEGE
Tel.: 04 223 04 34
Fax: 04 221 22 93

**Oost- en
West-Vlaanderen
(+ gedeelte Brabant)**

Administratief Centrum
"Ter Plaeten"
Sint-Lievenslaan 33 B
9000 GENT
Tel.: 09 268 63 00
Fax: 09 268 63 33

De regionale diensten van het Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid zijn elke woensdag doorlopend toegankelijk voor het publiek van 9 tot 17 uur. Voor informatie betreffende de andere openingsuren of voor het maken van een afspraak, dient U zich rechtstreeks tot de dienst in kwestie te wenden.

Layout : www.inextemis.be

